

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

૨/સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલેકેશન નંબર ૧૪૬૯૬/૨૦૧૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ જે. બી. પારડીવાલા

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા
---	---	----

૨	પત્રકારને સંદર્ભ કરવામાં આવશે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની ઉચિત નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટને સંબંધિત કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે ?	ના

=====

ચાબજી બાલાજી – મૃત

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ

=====

ઉપસ્થિતિ :

અરજદાર (ઓ) નંબર ૧, ૧.૧, ૧.૧.૧, ૧.૧.૨, ૧.૧ .૨.૧, ૧.૧ .૨.૨, ૧.૧ .૨.૩, ૧.૧ .૨.૪, ૧.૧ .૨.૫, ૧.૧.૩, ૧.૧.૪, ૨, ૨.૧, ૨.૨, ૨.૩, ૨.૪, ૨.૫, ૨.૬, ૨.૭, ૨.૮ માટે ભારતી એન. વાધવાણી (૬૧૩૪).

અરજદાર(ઓ) નંબર ૧, ૧.૧, ૧.૧.૧, ૧.૧.૨, ૧.૧ .૨.૧, ૧.૧ .૨.૨, ૧.૧ .૨.૩, ૧.૧ .૨.૪, ૧.૧ .૨.૫, ૧.૧.૩, ૧.૧.૪, ૨, ૨.૧, ૨.૨, ૨.૩, ૨.૪, ૨.૫, ૨.૬, ૨.૭, ૨.૮ માટે વિમલ એ. પુરોહિત (૫૦૪૯) સાથે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર ઠાકોર.

સામાવાળા(ઓ) નંબર ૫ માટે સીધી બજવણીનું એક્ઝિડેવિટ દાખલ કરેલ નથી. (એન) (૧૧).

પ્રતિવાદી નંબર ૧, ૨, ૩, ૪ માટે શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા, એજુપી (૧).

પ્રતિવાદી નંબર ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૬, ૮, ૯ માટે શ્રી જુગર પી પરાવલ (૨૦૦૮) સાથે સિનિયર એડવોકેટ શ્રી એમ સી ભટ્ટ.

પ્રતિવાદી નંબર ૫.૧, ૫.૨, ૫.૩, ૫.૪, ૬ માટે શ્રી પ્રણવ એસ. દવે (૫૧૦૪).

પ્રતિવાદી નંબર ૫.૧, ૫.૨, ૫.૩, ૫.૪, ૬ માટે શ્રી શિવાંગ એમ શાહ (૫૯૧૬).

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૫.૫, ૫.૬, ૫.૭, ૫.૮, ૭ માટે નોટિસ પરત મળેલ નથી (૩).

પ્રતિવાદી(ઓ) નંબર ૫.૧, ૫.૨, ૫.૩, ૫.૪, ૬ ને સીધી બજવણી (૫) દ્વારા નોટિસ આપવામાં આવી છે.

=====

કોરમ : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ:૦૯/૦૫/૨૦૧૮

સી.એ.વી ચુકાદો

૧. ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ આ અરજી દ્વારા અરજદારો ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા રિવિઝન એપિલિકેશન નંબર TEN-BA-૨૪૪/૨૦૧૫ માં પસાર કરાયેલ ૦૯/૧૦/૨૦૧૫ ના રોજ પસાર કરાયેલ આદેશની કાયદેસરતા અને માન્યતા પર પ્રશ્ન ઉઠાવે છે, જેના દ્વારા ટ્રિબ્યુનલે અહીં અરજદારો દ્વારા દાખલ કરાયેલ રિવિઝન અરજીને નકારી કાઢી હતી, જેના દ્વારા ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલ આદેશને ટેન્સી કેસ નંબર ૬૪/૨૦૧૨ માં ૦૪/૦૬/૨૦૧૪ તેમજ મામલતદાર અને ALT દ્વારા પસાર કરાયેલ આદેશ ૨૫/૧૧/૧૯૭૭ ને ટેન્સી કેસ નંબર ૧૯/૧૯૭૭ માં પુષ્ટિ કરી હતી.

૨. અરજીમાં રજૂ કરાયેલા આ કેસની હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧ આથી આદરપૂર્વક જાણાવવામાં આવે છે અને રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદારોને ઉપલબ્ધ કરાવેલ મહેસૂલ રેકર્ડમાંથી જે બાબત જાણાઈ આવે છે તે એ છે કે સર્વે નંબર ૮૯૧ હેક્ટર ૧-૪૦-૬૩ ચો.મી. માપ ધરાવતી જમીન, સર્વે નંબર ૮૯૬ હેક્ટર ૧-૩૨-૫૨ ચો.મી. માપ ધરાવતી જમીનમ.ત્ર.સ. ૮૯૭, સર્વે નં. ૮૯૭, ગામ વસ્ત્રાલ, તાલુકા- દસ્ક્રોઈ (જૂની), વટવા (નવી), જિલ્લો- અમદાવાદ (ત્યારબાદ "પ્રશ્નમાં આવેલી જમીન" તરીકે ઓળખાશે) ની હેક્ટર ૧-૩૩-૫૫ ચોરસ મીટર માપની જમીન અરજદારોના કબજામાં, કબજા હેઠળ અને ખેતી હેઠળ છે અને તે પહેલાં આ જમીન પર હાલના અરજદારોના પૂર્વજો દ્વારા પ્રશ્નમાં આવેલી જમીનના ભાડુઆત તરીકે ખેતી કરવામાં આવતી હતી.

૨.૨ મહેસૂલના રેકોર્ડ પરથી એવું પણ જાણવા મળે છે કે એક શ્રી શ્યામરાય ભગવાનરાય મુનશી પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના ઇનામદાર હતા.તે વિવાદમાં નથી કે ગામ (ઇનામ ગામ) હતું.

૨.૩ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ અમલમાં આવ્યા પછી, આ અધિનિયમની જોગવાઈ અનુસાર, તમામ ઇનામી જમીનો કોઈપણ બોજ વિના રાજ્ય સરકારમાં જમા થઈ ગઈ છે.વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અધિનિયમની

યોજના મુજબ, બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ના અમલીકરણ પર, ઇનામદારના અધિકારો સમાપ્ત થઈ જાય છે અને અધિનિયમની યોજનાની જોગવાઈ મુજબ, ઇનામદાર તેમજ કબજેદાર દ્વારા નક્કી કરાયેલા અધિકારો જે વાસ્તવિક ભૌતિક કબજામાં છે અને તેમની સંબંધિત ક્ષમતામાં ખેતી કરે છે, ઔપચારિક તપાસ દ્વારા, કબજેદાર તરીકે જાહેર કરવાની જરૂર છે અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો ક્ષમતા તેમજ આકારણીનું પ્રમાણ જે અગાઉ ઇનામદારને ચૂકવવામાં આવ્યું હતું.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વસ્ત્રાલ ગામમાં પણ, બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ના અમલ પર, જે તમામ જમીનો હવે તત્કાલીન ઇનામદારની કબજો અને કબજો હતી, તે કોઈપણ બોજા વિના રાજ્ય સરકારમાં જમા થઈ ગઈ હતી.

૨.૪ આથી આદરપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે અને રજૂ કરવામાં આવે છે કે વર્ષ ૧૯૪૬માં ઇનામદારને લગતી જમીન પરના તમામ હક્કો, માલિકી અને હિતો સમાપ્ત થઈ ગયા હતા અને તે જમીનનો કબજો/હક્ક જમીનદાર દહ્યાભાઈ પરમારને મળ્યો હતો અને ત્યારબાદ તે જમીનના સંપૂર્ણ માલિક હતા અને જે જમીન પર અરજદારોના પૂર્વજોનો કબજો હતો અને ખેતી કરતા હતા.

૨.૫ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વાસ્તવમાં, પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના પૂર્વજોએ ૧૯૪૫ પહેલાંથી જ ઇનામદારના ભાડૂત/વસાહતી તરીકે વ્યક્તિગત રીતે ખેતી કરી હતી. રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, સંબંધિત સમયે પાકમાં ભાગ પાડે ઇનામદાર સાથે વહેંચવામાં આવ્યો હતો અને ૧૯૪૬ પછી એક શ્રી દહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમાર-જમીનદારના ભાડૂતની ક્ષમતામાં વહેંચવામાં આવ્યો હતો. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, સંબંધિત સમયે પાકમાં ભાગ પાડે જમીનદાર દહ્યાભાઈ પરમાર સાથે વહેંચવામાં આવ્યો હતો અને અરજદારોના પૂર્વજો અને જમીનદાર-દહ્યાભાઈ પરમાર વચ્ચેનો સંબંધ ભાડુઆત અને જમીનદાર તરીકેનો હતો. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, જોકે, બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ના અમલીકરણ પર. રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ની જોગવાઈઓ અનુસાર દાહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારનું નામ એન્ટ્રી નંબર ૧૦૦ દ્વારા પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના કબજેદાર તરીકે મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં બદલાયું હતું.

૨.૬ આદરપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે અને રજૂ કરવામાં આવે છે કે બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ની કલમ ૭ના આધારે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન ભૂલથી રાજ્ય સરકારમાં કોઈપણ બોજા વિના જમા કરવામાં

આવી હતી.મ્યુટેશન એન્ટ્રી એન્ટ્રી નંબર ૨૧૧ દ્વારા જમીનને રાજ્ય સરકારમાં સોંપવાની હકીકતને પ્રતિબિંબિત કરે છે.

૨.૭ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ઉપરોક્ત કબજો નોંધપાત્ર સમયગાળા સુધી ચાલુ રહ્યો હતો, પરંતુ તેમ છતાં ઉપર જણાવ્યા મુજબના વચગાળાના સમયગાળામાં, બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ રજૂ કરવામાં આવ્યો અને ૧૯૫૩ થી અમલમાં આવ્યો અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ ભૂલથી જમીન રાજ્ય સરકારમાં જમા થઈ ગઈ અને તેથી, બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ એક્ટ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૩૨ જી ની જોગવાઈ હેઠળ અરજદારના પૂર્વજોના અધિકારો નક્કી કરી શકાયા ન હતા.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અરજદારોના પૂર્વજો ૦૧/૦૪/૧૯૫૭ના રોજ પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન પર ખેતી કરતા હતા, અને તેથી, બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ એક્ટ, ૧૯૪૮ના અમલીકરણ દ્વારા, અરજદારોના પૂર્વજોએ "ડીમ્ડ ટેનન્ટ"નો દરજ્જો પ્રાપ્ત કર્યો હતો અને તેથી, માત્ર ખરીદી કિંમત નક્કી કરવાની જરૂર હતી.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, પરંતુ કમનસીબે બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ના અમલીકરણના આધારે ભૂમિને રાજ્ય સરકારમાં ભૂલથી વહેંચવામાં આવી હોવાથી, અરજદારોની તરફેણમાં ટેનન્સી એક્ટ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાઈ ન હતી.એવું રજૂ કરવામાં

આવ્યું છે કે અરજદારોના પૂર્વજોએ કોઈપણ અવરોધ વિના પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન પર ખેતી કરવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું.

૨.૮ એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે ત્યારબાદ રાજ્ય સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી મનમાની કાર્યવાહીથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈને જમીનદાર દહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારે રાજ્ય સરકાર વિરુદ્ધ એવું જાહેરનામું મેળવવા માટે દીવાની દાવો નંબર ૪૮૩/૧૯૬૯ દાખલ કર્યો હતો કે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન રાજ્ય સરકારમાં ખોટી રીતે જમા કરવામાં આવી છે અને એવું જાહેરનામું મેળવવા માટે કે દહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમાર વર્ષ ૧૯૪૬માં તેમના પક્ષમાં કરવામાં આવેલા રજિસ્ટર્ડ વેચાણ ખત દ્વારા પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના માલિક અને કબજેદાર છે.અન્ય કેટલીક રાહતો માટે પણ પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી, જેમાં અરજદારોના પૂર્વજોને પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન પર કોઈ અધિકાર, શીર્ષક અને હિત નથી અને તેનો કબજો વાદી (દાહ્યાભાઈ પરમાર)ને સોંપવામાં આવ્યો હતો અને અરજદારોના પૂર્વજોને દાવો કરેલી જમીનમાં પ્રવેશ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૨.૯ આદરપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે અને રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદારોના પૂર્વજોને પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨ તરીકે જોડવામાં આવ્યા

હતા.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સક્ષમ દીવાની અદાલત તરફથી સમન્સ મળ્યા બાદ અરજદારોના પૂર્વજોએ ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનનો વિરોધ કરતું લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું હતું.લેખિત નિવેદનમાં પણ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન અરજદારના પૂર્વજોના કબજામાં અને ખેતી હેઠળ છે, જે જમીનદાર – દહ્યાભાઈ પરમારના ભાડુઆતની ક્ષમતામાં છે, જેનો અર્થ થાય છે કે જમીનદાર અને ભાડુઆત વચ્ચેના સંબંધો જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.સન્માનપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે અને રજૂ કરવામાં આવે છે કે મુખ્યત્વે વાદીનો વિવાદ રાજ્ય સરકાર સાથે હતો અને મુખ્ય ફરિયાદ જમીનને રાજ્ય સરકારમાં હસ્તગત કરવા સામે હતી.જો કે, રાજ્ય સરકારે પણ ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનનો વિરોધ કરતું પોતાનું લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું હતું.

૨.૧૦ આથી આદરપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે અને રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદારોના પૂર્વજ દ્વારા "મકાનદારો"ની ક્ષમતામાં જમીન ખેડવાનો મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો હોવાથી બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ એક્ટની કલમ ૮૫ એ ની જોગવાઈ હેઠળ વિદ્વાન સિવિલ કોર્ટ દ્વારા સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો. ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૫ એ નીચે મુજબ છે:

ટપએ. આ અધિનિયમ હેઠળ નક્કી કરવાની જરૂર હોય તેવા મુદ્દાઓ સાથે સંકળાયેલા મુકદ્દમાઓ:

(૧) જો કોઈ પણ દીવાની અદાલતમાં, નિર્ધારિત તારીખ પહેલાં કે પછી, દાખલ કરવામાં આવેલ કોઈ પણ દાવો, જેમાં કોઈ પણ મુદ્દાઓનો સમાવેશ થાય છે, જેનો સમાધાન, નિર્ણય અથવા આ કાયદા હેઠળ આવા મુદ્દાઓનો સમાધાન, નિર્ણય અથવા વ્યવહાર કરવા માટે સક્ષમ કોઈ પણ સત્તા દ્વારા વ્યવહાર કરવાની જરૂર હોય (જેને હવે પછી "સક્ષમ સત્તા" તરીકે ઓળખવામાં આવશે), તો દીવાની અદાલત દાવો સ્થગિત કરશે અને આવા મુદ્દાઓને નિર્ધારિત માટે સક્ષમ સત્તાને મોકલશે.

(૨) દિવાની અદાલત તરફથી આવા સંદર્ભની પ્રાપ્તિ પર, સક્ષમ અધિકારી આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર આવા મુદ્દાઓ સાથે વ્યવહાર કરશે અને નિર્ણય કરશે અને તેના નિર્ણયને દીવાની અદાલતને જણાવશે અને આવી અદાલત ત્યારબાદ તેને લાગુ પડતી પ્રક્રિયા અનુસાર દાવોનો નિકાલ કરશે.

૨.૧૧ સન્માનપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે અને રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત સંદર્ભ વિદ્વાન મામલતદાર અને એ.એલ.ટી., દસકોઈને સંબોધવામાં આવ્યો હતો.અહીં એ નોંધવું અગત્યનું છે કે વિદ્વાન સિવિલ કોર્ટ દ્વારા વિદ્વાન મામલતદારને કરવામાં આવેલો સંદર્ભ એ મુદ્દાનો નિર્ણય કરવા માટે હતો કે અરજદારના પૂર્વજો પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના "ભાડુઆત" છે કે નહીં.વિદ્વાન મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ ઉપરોક્ત સંદર્ભના જવાબમાં, ગણોત કેસ નંબર ૧૯/૧૯૭૭ નોંધ્યો હતો.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ઉપરોક્ત કાર્યવાહીમાં, વિદ્વાન મામલતદાર અને જમીનદાર એટલે કે વર્તમાન ખાનગી પ્રતિવાદી સહિત તમામ સંબંધિત પક્ષના ALT દ્વારા અન્ય પર નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું.અહીં એ નોંધવું અગત્યનું છે કે મકાનમાલિકે સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યું હતું કે અરજદારોના પૂર્વજનો દાવો છે અને તેથી તેમણે શપથ પર નિવેદન આપ્યું હતું કે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન તેમણે રજિસ્ટર્ડ વેચાણ દસ્તાવેજના આધારે વર્ષ ૧૯૪૬માં ખરીદી હતી અને તે ભાડુઆત એટલે કે છાબાજી બાલાજીના કબજામાં છે અને શપથ પર કહ્યું હતું કે છાબાજી બાલાજી એટલે કે અરજદારોના પૂર્વજો ભાડુઆત તરીકે જમીન ખેડી રહ્યા છે.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ભાડૂત છાબાજી બાલાજીનું નિવેદન પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ભાડૂત હોવાનો દાવો ફરીથી કરવામાં આવ્યો હતો.

૨.૧૨ આથી આદરપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી પક્ષના પ્રતિવાદ સાંભળ્યા બાદ તેમજ જમીનદાર અને ગણોતિયાનું નિવેદન નોંધ્યા બાદ, જાણકાર મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.ના મતે એવું જણાય છે કે ઉપરોક્ત નિવેદનો એકબીજા સાથે મળીને એટલે કે જમીનદાર અને ગણોતિયા સાથે મળીને નોંધવામાં આવ્યા છે અને તેથી તેમનું નિવેદન વિશ્વાસપાત્ર નથી.વિદ્વાન મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. એ નોંધતા વધુ ખુશ થયા કે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ના અમલીકરણના આધારે રાજ્ય સરકારમાં રોકાયેલી છે, જે રાજ્ય સરકારના નામે ચાલી રહી છે અને તેથી, પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનનો કોઈ ભાડૂત હોઈ શકે નહીં, જે રાજ્ય સરકારની છે.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ઉપરોક્ત અવલોકનો અને નિર્દેશો, વિદ્વાન મામલતદાર અને એ.એલ.ટી., દાસકોઈને ૨૫/૧૧/૧૯૭૭ ના રોજ આદેશ દ્વારા ઠરાવવામાં આવ્યા હતા અને જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા કે અરજદારોના પૂર્વજો એટલે કે છબાજી બાલાજી પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના ગણોતિયા નથી.

૨.૧૩ આથી આદરપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે કે, જો ઘટનાક્રમની સમગ્ર ઘટનાઓનો ઝીણવટપૂર્વક અભ્યાસ કરવામાં આવે તો, જે વિદ્વાન મામલતદાર અને ALT પહેલાં શરૂ થઈ હતી, તે સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે

મામલતદાર અને ALT એ પક્ષપાતી રીતે કામ કર્યું હતું અને ભાડુઆત અધિનિયમની કાયદાકીય જોગવાઈને અવગણી હતી, તેમ છતાં મહેસૂલ રેકૉર્ડ એ હકીકત દર્શાવે છે કે ભાડુઆત ૧૯૪૬ પહેલાં પણ ભાડુઆત તરીકે જમીન પર ખેતી કરી રહ્યો હતો અને જમીનમાલિક પણ આ હકીકત સાથે સંમત હતો, તેમ છતાં તેમણે સંપૂર્ણ ગેરકાયદેસર, અયોગ્ય અને મનસ્વી રીતે કામ કર્યું હતું. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે આ નિવેદનો એકબીજા સાથે મળીને કરવામાં આવ્યા છે અને તેના પર વિશ્વાસ કરી શકાય તેમ નથી.મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ વધુમાં ભૂલ કરી હતી કે જમીન રાજ્ય સરકારની છે અને રાજ્ય સરકાર માલિક છે તેવી જમીનનો ભાડૂત હોઈ શકે નહીં.

૨.૧૪ આથી આદરપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે અને રજૂ કરવામાં આવે છે કે ગરીબ ભાડુઆત શક્તિશાળી રાજ્ય સરકાર સામે લાચાર હતો અને તેથી, તેની પાસે દાવોના નિકાલની રાહ જોવા સિવાય અન્ય કોઈ ઉપાય નહોતો, જેમાં મકાનમાલિક દ્વારા એવી ઘોષણા માંગવામાં આવી હતી કે તે રજિસ્ટર્ડ વેચાણ-દસ્તાવેજના આધારે માલિક છે, કારણ કે જ્યાં સુધી જમીનને ખાનગી માલિકીની જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, અરજદારના પૂર્વજ ભાડુઆત હોવાનો દાવો કરી શકે નહીં અને તેથી, દાવોના અંતિમ પરિણામની રાહ જોઈ.

૨.૧૫ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તે પછી દીવાની દાવો અનિશ્ચિત સમય માટે હતો અને ૨૦૦૯ સુધી ઉપરોક્ત કાર્યવાહીમાં કોઈ હિલચાલ થઈ ન હતી.તે દર્શાવે છે કે વર્ષ ૧૯૭૭ થી ૨૦૦૯ સુધી એટલે કે ૩૨ વર્ષના સમયગાળામાં દીવાની દાવામાં કોઈ કાર્યવાહી થઈ ન હતી અને બીજી બાજુ, અરજદારોને પણ ઉતાવળ નહોતી કારણ કે જ્યાં સુધી અને જ્યાં સુધી ખેડૂત અરજદારોના પૂર્વજોના જમીનમાલિકને માલિક જાહેર કરવામાં ન આવે અને જ્યાં સુધી રાજ્ય સરકારનું નામ કાઢી નાખવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ભાડાપટ્ટાના અધિકારોનો દાવો કરતી કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાતી નથી.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, સમગ્ર કાર્યવાહીને ૨૦૦૯ સુધી મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, પરંતુ આશ્ચર્યજનક રીતે ઓગસ્ટ ૨૦૦૯ના રોજ અથવા તેની આસપાસ, અરજદારોને સક્ષમ દીવાની અદાલત તરફથી સમન્સ મળ્યું હતું.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તે સમયે ચાબાજી બાલાજીનું અવસાન થયું હતું અને દાવો વર્ષ ૧૯૬૯નો હતો અને તેથી, અરજદારો પાસે તે દાવા અંગે કોઈ રેકૉર્ડ કે કોઈ જાણકારી નહોતી.ઉપર જણાવ્યા મુજબ, અરજદારો આર્થિક અને સામાજિક રીતે સમાજના પછાત વર્ગના છે અને કાયદાની અજ્ઞાનતાને કારણે અને ખાસ કરીને, સમયગાળો એટલે કે ૩ દાયકાથી વધુ સમય વીતી ગયો હોવાથી, તેઓ તેમના પિતા ચાબાજી બાલાજી

દ્વારા નિયુક્ત વકીલ પાસેથી કોઈ માહિતી મેળવવા અથવા કાગળ લેવા માટે જવાબમાં હતા અને તેથી, તેઓ થોડા મહિનાઓ સુધી સિવિલ કોર્ટ સમક્ષ સમયસર હાજર થઈ શક્યા ન હતા. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે કેટલીક માહિતી અને સૂચના સાથે એકત્ર થયા, ત્યારે સિવિલ કોર્ટમાં પહોંચ્યા, ત્યારે આઘાત અને આશ્ચર્ય સાથે જાણવા મળ્યું કે ઉપરોક્ત દાવો એકતરફી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો. અરજદારો માટે આ માત્ર આઘાતની જ નહીં પરંતુ આશ્ચર્યની પણ વાત હતી કે ત્રણ દાયકાથી વધુ સમયથી નિષ્ક્રિય પડેલો દાવો તેના પુનરુત્થાનના ત્રણ મહિનાની અંદર શરૂ થયો હતો અને અરજદારોને તેમનો કેસ રજૂ કરવાની કોઈ અસરકારક તક આપવામાં આવી ન હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ત્યારબાદ જરૂરી સૂચના તેમજ જરૂરી કાગળો મેળવ્યા પછી અરજદારોને જાણ કરવામાં આવી હતી કે એકતરફી હુકમનામાના આધારે મકાનમાલિક દહ્યાબાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારને રજિસ્ટર્ડ વેચાણ ખત દ્વારા પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના માલિક તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા અને વિદિત દીવાની અદાલતે વધુમાં ખુશીથી ઠરાવ્યું હતું કે રાજ્ય સરકારમાં જમીનની વહેંચણી ખોટી હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે જો કે ઉપરોક્ત અવલોકનો અને નિર્દેશો સુધી અરજદારોને કોઈ ફરિયાદ નહોતી, પરંતુ જ્યાં સુધી મુદ્દા નંબર ૪ નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી સંપૂર્ણ ગેરકાયદેસર, અયોગ્ય રીતે, વિદ્વાન સિવિલ કોર્ટે અરજદારો વિરુદ્ધ ઉપરોક્ત મુદ્દાનો

નિર્ણય કર્યો હતો કે મામલતદાર અને ALT ને સંબોધવામાં આવેલા સંદર્ભનો જવાબ નકારાત્મક આપવામાં આવ્યો હતો અને વિદ્વાન મામલતદાર અને ALT એ અરજદારની જમીનની "ભાડુઆત" તરીકેની સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેવાનું યોગ્ય માન્યું ન હતું.જો કે, જે બાબતને સંપૂર્ણપણે અવગણવામાં આવી હતી તે એવી હતી કે સંબંધિત સમયે વિદ્વાન મામલતદારે અરજદારોના પૂર્વજોને જમીનના "ભાડુઆત" તરીકે ગણ્યા ન હતા, તેમણે માત્ર એટલું જ ધ્યાનમાં લીધું હતું કે જમીન રાજ્ય સરકારમાં જમા કરવામાં આવી હતી અને આવા સંદર્ભનો નિર્ણય કરતી વખતે પણ જમીનના માલિકને રાજ્ય સરકાર તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, વિદ્વાન મામલતદાર અને ALT નો મત હતો કે જમીનના "ભાડુઆત" હોઈ શકે નહીં જેના માલિક રાજ્ય સરકાર હોય.

૨.૧૬ આથી આદરપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે અને રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદારો પાસે અન્ય કોઈ ઉપાય ન હોવાથી, તેમણે શીખેલા ડેપ્યુટી કલેક્ટર સમક્ષ શીખેલા મામલતદાર દ્વારા પસાર કરાયેલા તા. ૨૫/૧૧/૧૯૭૭ ના રોજ પસાર કરાયેલા ટેનન્સી કેસ નંબર ૧૯/૧૯૭૭ ના આદેશને પડકારતી અપીલ કરી હતી.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે આ અપીલને ગનોટ અપીલ કેસ નંબર ૬૪/૨૦૧૨ તરીકે નંબર આપવામાં આવ્યો હતો.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ઉપરોક્ત

અપીલમાં અરજદારોએ સ્પષ્ટ અને ચોક્કસ રીતે જણાવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત અપીલને પસંદ કરવામાં વિલંબ થયો હતો, પરંતુ તે ઇરાદાપૂર્વક નહોતું અને તેનાથી કોઈ ફળદાયી હેતુ પૂરો થયો ન હોત અને જો સંબંધિત સમયે અપીલ પસંદ કરવામાં આવી હોત તો પણ, દાવાની નકારવાના કારણો એ આધાર પર હતા કે જમીન રાજ્ય સરકારના નામે પ્રતિબિંબિત થઈ રહી હતી અને તેથી, જ્યાં સુધી દાવો વાદી દલ્યાભાઈ પરમારની તરફેણમાં નક્કી ન થાય અને જ્યાં સુધી તેમને પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના "માલિક" તરીકે જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, અરજદારો તેની ભાડાપટ્ટાના અધિકારોનો દાવો કરવા અથવા રાજ્ય સરકાર સામે ઘોષણા મેળવવા માટે સક્ષમ રહેશે નહીં. જોકે, દલ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારને માલિક જાહેર કરતો ઉપરોક્ત હુકમ પસાર થતાં ઉપરોક્ત અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૨.૧૭ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, જોકે, ઉપરોક્ત હકીકતોમાંથી કોઈ પણ હકીકતને ધ્યાનમાં લીધા વિના, જેમાં એ હકીકતનો પણ સમાવેશ થાય છે કે, શીખેલા મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. સમક્ષની મુખ્ય કાર્યવાહીમાં, મકાનમાલિકે પોતે જ અરજદારની સ્થિતિને પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના "ભાડૂત" તરીકે સ્વીકારી હતી, તે અપીલને વિલંબ અને વિલંબના આધારે નકારી કાઢવામાં આવી હતી. એવું લાગે છે કે વિદ્વાન

નાયબ કલેક્ટર આ બાબતમાં સામેલ વિવાદને સમજી શક્યા ન હતા અને તેથી, માત્ર વિલંબ અને વિલંબના અતિ તકનીકી આધારે ૦૪/૦૬/૨૦૧૪ ના રોજ આદેશ દ્વારા અપીલને ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૨.૧૮ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, ઉપલી શિક્ષિત ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશ વિરુદ્ધ અરજદારોએ ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પુનરાવર્તન અરજી કરી હતી, જે નંબર TEN-BA-૨૪૪/૨૦૧૫ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.

૨.૧૯ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સુધારાના મેમો સાથે અરજદારોએ વચગાળાની રાહત આપવા માટે અરજી પણ દાખલ કરી છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, સુનાવણી બાદ ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલે અરજદારોની તરફેણમાં વચગાળાની રાહત આપવા માટે ખુશ થઈ હતી. અહીં નોંધવું અગત્યનું છે કે સુધારાની અરજીને પસંદ કરવામાં થયેલા વિલંબને પણ સંબંધિત સમયે માફ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨.૨૦ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલી વચગાળાની રાહતની નકલ સાથે સેવા

આપવામાં આવી ત્યારે ખાનગી પ્રતિવાદીઓ એટલે કે જમીનદાર ડાહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારના કાનૂની વારસદારોએ પણ ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલી વચગાળાની રાહતને ખાલી કરવા માટે અરજી કરી હતી.

૨.૨૧ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અરજદારોએ લેખિત નિવેદન પણ દાખલ કર્યું છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે જો કે એવું લાગે છે કે ખૂબ ઉતાવળમાં કાર્યવાહી શરૂ થઈ ગઈ છે અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ ૦૮/૧૦/૨૦૧૫ ના રોજ આદેશ દ્વારા ખુશીથી ઠરાવ્યું હતું અને જાહેર કર્યું હતું કે જાણકાર મામલતદાર અને ALT તેમજ જાણકાર ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશો યોગ્ય અને યોગ્ય છે અને તેમાં કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી. આથી, ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પુનરાવર્તન અરજીને નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને જાણકાર ડેપ્યુટી કલેક્ટર તેમજ મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી.

૩. આમ, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીઓમાંથી જે ચિત્ર ઊભર્યું છે તે એ છે કે ત્રણ મહેસૂલ અધિકારીઓના એક સાથેના તારણોની સામે અરજદારો ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ આ અરજી સાથે આ કોર્ટ સમક્ષ છે.

૪. આ વિવાદ ગામ વસ્ત્રાલ, તાલુકા દસ્ક્રોઈ (જૂના), વટવા (નવા), જિલ્લો અમદાવાદ ખાતે આવેલ સર્વે નંબર ૮૯૧, માપ ૧૪૦૬૩ ચોરસ મીટર, સર્વે નંબર ૮૯૬, માપ ૧૩૨૫૨ ચોરસ મીટર, સર્વે નંબર ૮૯૭, માપ ૧૩૩૫૫ ચોરસ મીટરની જમીનના સંદર્ભમાં છે.

૫. ઉપરોક્ત જમીનના ટુકડાઓ શ્રી શ્યામરાય ભગવાનરાય મુનશીની માલિકીના હતા.શ્રી મુનશી ઇનામદાર બન્યા હતા.તા. ૧૮/૦૬/૧૯૪૬ ના રોજ દાખ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમાર દ્વારા શ્રી મુનશી પાસેથી ઉપરોક્ત ત્રણેય પ્લોટ રજિસ્ટર્ડ વેચાણ-દસ્તાવેજ દ્વારા ખરીદવામાં આવ્યા હતા.૨૦/૦૬/૧૯૫૩ ના રોજ, બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ, ૧૯૫૨ અમલમાં આવ્યો.તા. ૦૧/૧૨/૧૯૫૬ ના મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં દાખ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારના વેચાણ-ખતની એન્ટ્રી નં. ૧૦૦ પર ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો.તા. ૦૧/૧૨/૧૯૫૬ ના ઇનામ નાબૂદી અધિનિયમ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૭ ની જોગવાઈઓના આધારે મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં એન્ટ્રી નંબર ૨૧૧ માં પરિવર્તન આવ્યું, જેમાં જમીનના ઉપરોક્ત ત્રણ સર્વે નંબરનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

૬. તા.૦૫/૦૯/૧૯૬૯ ના રોજ દહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમાર દ્વારા ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ જાહેરનામા અને કાયમી મનાઈ હુકમ માટે સિવિલ જજ, સિનિયર ડિવિઝન, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય)ની કોર્ટમાં રેગ્યુલર સિવિલ સુટ નં.૪૮૩/૧૯૬૯ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.ઉક્ત દીવાની દાવોમાં જે રાહતો માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે તે નીચે મુજબ છે:

એ) એ ઘોષણા માટે કે વાદીઓ ઉપરોક્ત જમીનના માલિકો છે અને સરકારને ઉપરોક્ત જમીન પર કોઈ અધિકાર, હક્ક કે હિત નથી અને ગુજરાત રાજ્ય અને તેના અધિકારીઓને ઉપરોક્ત જમીનનો ગમે તે રીતે નિકાલ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે કાયમી મનાઈ હુકમ અને રાજ્યના ગેરકાયદેસર કૃત્ય માટે વાદીને થયેલા નુકસાન માટે વળતર આપવા માટે.

બી) દાવો કરવાના ખર્ચ અને નોટિસના ખર્ચ માટે, જેના પર ૫૧ રૂપિયાનો કર લાગે છે.

સી) એવા ઘોષણા માટે કે પ્રતિવાદી નંબર ૧(એ) થી (એફ) અને ૨ને દાવો જમીન પર કોઈ અધિકાર, શીર્ષક અને હિત નથી અને

પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨ને ઉપરોક્ત જમીનમાં પ્રવેશતા
અટકાવવા માટે કાયમી મનાઈ હુકમ અને વાદીઓને ઉપરોક્ત
જમીનનો ખાલી કબજો સોંપવા માટે.

ડી) આવા અન્ય રાહત અથવા રાહતો કે જે વાદીઓને કેસના
તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને ઉપલબ્ધ છે.

૭. હાલના અરજદારોના પુરોગામીઓએ પ્રદર્શન ૧૪ દ્વારા દાવોમાં તેમનું લેખિત
નિવેદન દાખલ કર્યું હતું અને ભાડાપટ્ટા અંગે દલીલ કરી હતી.

૮. સિવિલ જજ, એસ ડી, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) નારોલ દ્વારા પસાર કરાયેલ
૦૨/૧૧/૧૯૭૬ ના રોજનો આદેશ નીચે મુજબ છે:

નં. ૫૪૯/૧૯૭૬

દિવાની ન્યાયાધીશ અદાલત, એસ ડી

અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) નારોલ ખાતે.

તારીખ:૦૨/૧૧/૧૯૭૬

પ્રતિ,

મામલતદાર,

ડસ્કોઈ.

નિયમિત દીવાની દાવો ક્રમાંક ૪૮૩/૬૯.

વાદીઓ :- દહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ વગેરે

વિરુદ્ધ

પ્રતિવાદીઓ :- મૃતક છાબાજી બાલાજી વગેરેના

વારસદારો

૧/૧.ચાનુજી છાબાજી વગેરે.

સાહેબ,

મને એ જણાવવાનું સન્માન પ્રાપ્ત થાય છે કે પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨ એ ઉપરોક્ત મુકદ્દમામાં ભાડુઆતની બાબતને નિર્ધારણ માટે મોકલવા માટે અરજી કરી છે.(વાદીની નકલ, પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને ૨ દ્વારા દાખલ કરાયેલ લેખિત નિવેદન અને મુદ્દાઓની નકલ).

તેથી, તમને વિનંતી કરવામાં આવે છે કે બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટની કલમ ૮૫ A હેઠળ નીચેના મુદ્દાનો નિર્ણય કરો, કારણ કે આ કોર્ટ પાસે તેનો નિર્ણય કરવાનો અધિકાર નથી.

અંક નં. ૪- શું પ્રતિવાદી નં. ૧ અને ૨ ૧૯૪૪-૪૫થી દાવો જમીનના ભાડૂત તરીકેની તેમની સ્થિતિ સાબિત કરે છે?

તેથી, ઉપરોક્ત મુદ્દો તમારા માટે શોધવા માટે મોકલવામાં આવ્યો છે.તમને વિનંતી છે કે ઉપરોક્ત મુદ્દા પર તમારો નિર્ણય વહેલી તકે મોકલો.

બીડાણ :૧. ફરિયાદની નકલ.

૨. લેખિત નિવેદનની નકલ એક્ઝિબિટ ૧૪

૩. અંકની નકલ.

તમારો વિશ્વાસુ,

સિવિલ જજ, એસ. ડી., નારોલ.

૯. ૦૨/૧૧/૧૯૭૬ ના રોજ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા આદેશથી સંબંધિત ભાડાપટ્ટાને લગતા મુદ્દાને મામલતદાર અને એ.એલ.ટી., દસ્કોઈને મોકલવામાં આવ્યો હતો.મામલતદાર અને એ.એલ.ટી., દસ્કોઈએ ૨૫/૧૧/૧૯૭૭ની તારીખના તેમના આદેશ દ્વારા ભાડાપટ્ટા અંગે અરજદારોના દાવાને નકારી કાઢ્યો હતો.

૧૦. ૧૨/૦૩/૨૦૦૮ ના રોજ, વર્તમાન અરજદારોએ ગુજરાત રાજ્ય સામે જમીનના ઉપરોક્ત ત્રણ ટુકડાઓ અંગે એ ઘોષણા કરવા માટે કે તેઓ વિપરીત કબજા દ્વારા જમીનના માલિક બની ગયા છે, તે અંગે મુખ્ય વરિષ્ઠ દીવાની ન્યાયાધીશ, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) ની કોર્ટમાં અનુક્રમે દીવાની મુકદ્દમા નં. ૧૬૨; ૧૬૩ અને ૧૬૪/૨૦૦૮ પસંદ કર્યા હતા.ઉક્ત મુકદ્દમાઓમાં, મનાઈ હુકમ માટે અરજી પ્રદર્શન પ પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી.ત્રણેય મુકદ્દમામાં એક્ટિવિટી પ અરજીને વિદ્વાન સિવિલ જજ દ્વારા ૧૪/૦૫/૨૦૦૮ના રોજ એક આદેશ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી.

૧૧. ૩૦/૦૪/૨૦૧૦ના રોજ, સિવિલ કોર્ટ, અમદાવાદે દહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈના દાવો મંજૂર કર્યો [પ્રતિવાદી નં.૫] અને તેને વિષય જમીનોના માલિક તરીકે જાહેર કર્યો.

૧૨. ૦૫/૦૬/૨૦૧૦ના રોજ, અહીં પ્રતિવાદી નં. ૮ થી ૧૨એ દાહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમાર પાસેથી ઉપરોક્ત જમીન ખરીદી હતી.

૧૩. ૦૪/૦૯/૨૦૧૨ના રોજ, અરજદારોએ ૩૨ વર્ષના વિલંબની માફી માટેની અરજી સાથે ટેનન્સી અપીલ નંબર ૬૪/૨૦૧૨ પસંદ કર્યો હતો.

૧૪. ૦૪/૦૬/૨૦૧૪ના રોજ, ડેપ્યુટી કલેક્ટરે ઉપરોક્ત અપીલને ફગાવી દીધી હતી.

૧૫. ૧૫/૦૭/૨૦૧૫ના રોજ, અરજદારોએ સુધારા અરજી દાખલ કરવામાં ૦૮ મહિનાના વિલંબને માફ કરવા માટે અરજી સાથે ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ સુધારા અરજી નંબર ૨૪૪/૨૦૧૫ પસંદ કર્યો હતો.

૧૬. મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલે ૦૯/૧૦/૨૦૧૫ના રોજ તેના આદેશ દ્વારા સુધારાની અરજીને નકારી કાઢી હતી. ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલ વિવાદાસ્પદ આદેશ નીચે મુજબ છે:

ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલ વિવાદિત આદેશ:

હવે, હકીકત એ છે કે, અરજદારોએ દલીલ કરી છે કે, તેમના પૂર્વજો ભાડાપટ્ટાના અધિકાર હેઠળ ઉપરોક્ત જમીન પર ખેતી કરતા હતા અને તેમના પૂર્વજોના મૃત્યુ પછી તેઓ ખેતી કરતા હતા.આવી રીતે રજૂઆત કરીને તેઓ ઉપરોક્ત જમીનોમાં તેમના ભાડાપટ્ટાના અધિકારનો દાવો કરે છે.તેમના તર્કોને ટેકો આપવા માટે, તેઓએ વર્ષ ૧૯૫૬-૫૭ માટે પાણી-પત્રકના ફોર્મ નંબર ૭/૧૨ના પુરાવા રજૂ કર્યા છે.હવે, હકીકત એ છે કે, ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ અમલમાં આવે તે પહેલાં એટલે કે ૦૧/૦૮/૧૯૫૫ પહેલાં, ઉપરોક્ત જમીનો અન્ય જમીનો સાથે ત્રણ વર્ષ સુધી સતત વેસ્ટ અને બિનઉપજાતીય જમીન રહી અને તેના કારણે કલેક્ટરના તા. ૨૮/૦૭/૫૩ ના આદેશ મુજબ એન્ટ્રી નંબર VTN-૯૦૬, તા. ૦૨/૦૨/૫૫ મુજબ ઉપરોક્ત જમીનો વેસ્ટ લેન્ડ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.અરજદારો દ્વારા રજૂ કરાયેલ વર્ષ ૧૯૫૬-૫૭ના ગ્રામ ફોર્મ નંબર ૭/૧૨ની નકલ મુજબ સર્વે નંબર ૮૯૧ની જમીન કબજેદારના ખાતામાં સરકારી પડતર જમીન તરીકે વર્ણવેલ છે અને વર્ષ ૧૯૫૬-૫૭ થી ૧૯૫૯-૬૦ સુધીના પાણી-પત્રકમાં શ્રી બાલાજી હેમાજીનું નામ ખેડૂત તરીકે પરવાનગી વગર નોંધાયેલું છે.શ્રી છાબાજી બાલાજીનું નામ ખેડૂત તરીકે ૧૯૬૧-૬૨ થી

૧૯૬૩-૬૪ સુધી અને ત્યારબાદ ૧૯૬૫-૬૬ માં દાબાજી બાવાજીનું નામ ખેડૂત તરીકે પરવાનગી સાથે નોંધાયું હતું. આ જ રીતે સર્વે નંબર ૮૯૬ પર સરકારી પડતર જમીનનો કબજેદારના ખાનામાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને ૧૯૫૬-૫૭ થી ૧૯૫૯-૬૦ના પાણી-પાત્રકમાં શ્રી બાલાજી હેમાજીનું નામ પરવાનગી વગર ખેડૂત તરીકે નોંધવામાં આવ્યું છે. ત્યારબાદ, ૧૯૬૦-૬૧ થી ૧૯૬૬-૬૭ સુધી છબીલ બાલાજીનું નામ અને ૧૯૬૭-૬૮માં ચંદુજી છબાજીનું નામ પાણી-પત્રકમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યું છે. આ જ રીતે સર્વે નંબર ૮૯૭ માં સરકારી પડતર જમીન કબજેદારના ખાનામાં અને ૧૯૫૬-૫૭ ના પાણી-પાત્રકમાં હેમાજીનું નામ અને ૧૯૫૭-૫૮ થી ૧૯૫૯-૬૦ માં બાલાજી મેમાજીનું નામ ખેડૂત તરીકે નોંધાયેલ છે, જે પરવાનગી વગર છે. ૧૯૬૦-૬૧ થી ૧૯૬૬-૬૭ સુધી શ્રી છબાજી બાલાજીનું નામ અને ૧૯૬૭-૬૮માં ચંદુજી છબાજીનું નામ પાણી-પત્રકમાં લખાયેલું છે. ટેનન્સી એક્ટની જોગવાઈઓ જોતાં, ૦૧/૦૪/૫૯ ના રોજ, ઉપરોક્ત જમીનોને સરકારી વેસ્ટ લેન્ડ તરીકે ચાલુ રાખવામાં આવી હતી અને ૧૯૫૬-૫૭ થી ૧૯૫૯-૬૦ સુધી પાણી-પત્રકમાં બાલાજી હેમાજીનું નામ પરવાનગી વિના ખેડૂત તરીકે નોંધવામાં આવ્યું હતું. તેથી, ટિલર્સ ડે એટલે કે

૦૧/૦૪/૫૭ ના રોજ, જે જમીન સરકારી જમીન તરીકે ચાલુ રાખવામાં આવી હતી અને જેમાં બાલાજી હેમાજીનું નામ ખેડૂત તરીકે નોંધાયું હતું, તેથી તેમાં કોઈ ભાડુઆત અધિકાર બનાવવામાં આવ્યો નથી.વધુમાં, એન્ટ્રી નંબર ૨૧૧ જોતાં, આ એન્ટ્રી ૦૧/૧૨/૫૬ ના રોજ ગામ ફોર્મ નંબર ૬ માં નોંધવામાં આવી હતી, જેમાં પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટની કલમ ૭ મુજબ, આ એન્ટ્રી એ જમીનોમાં પ્રવેશ કરવા માટે નોંધવામાં આવી હતી જે ૦૧/૦૮/૫૫ પહેલાં સતત ત્રણ વર્ષ સુધી વેસ્ટ અને ખેતી વગરની રહી હતી, જે સરકારી વેસ્ટ લેન્ડ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.તેથી, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે, ૦૧/૦૮/૫૫ થી ત્રણ વર્ષ પહેલાં, જમીનમાલિક અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા ઉક્ત જમીનોની ખેતી કરવામાં આવતી ન હતી અને તે વેસ્ટ રહી હતી.ઉક્ત એન્ટ્રી નંબર ૨૧૧ ને જોતાં, ૦૧/૦૮/૫૫ થી ત્રણ વર્ષ પહેલાં એટલે કે ૦૧/૦૮/૫૨ થી આ જમીન વેડફાઈ રહી છે અને ખેતી વગરની પડી છે.એટલે કે, વર્ષ ૧૯૫૨-૫૩, ૧૯૫૩-૫૪ અને ૧૯૫૪-૫૫થી આ જમીનો સતત વેસ્ટ અને બિનઉપયોગી રહી છે.એટલે કે, આ ત્રણ વર્ષ દરમિયાન, જમીનમાલિક અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિએ ઉપરોક્ત જમીન પર ખેતી કરી નહોતી.ત્યારબાદ, આ જમીન સરકારી પડતર જમીન

તરીકે નોંધવામાં આવી હતી અને બાલાજી હેમાજીનું નામ ૧૯૫૬-૫૭ થી ૧૯૫૮-૬૦ના સમયગાળા માટે પરવાનગી વિના ખેડૂત તરીકે પાણી-પત્રકમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું.ઉક્ત બાલાજી હેમાજી અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિએ ૧૯૫૨-૫૩, ૧૯૫૩-૫૪ અને ૧૯૫૪-૫૫માં ખેતી કરી નથી, જે એન્ટ્રી નંબર ૨૧૧ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે.તેથી, તે આપોઆપ સ્પષ્ટ થાય છે કે બાલાજી હેમાજી અથવા છાબાજી બાલાજી અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ ૦૧/૦૪/૫૭ ના રોજ ઉપરોક્ત જમીનના ભાડૂત ન હતા.બાલાજી હેમાજીનું નામ ૧૯૫૬-૫૭ એટલે કે ૦૧/૦૮/૫૬ થી ૩૧/૦૭/૫૭ સુધી પરવાનગી વિના ખેડૂત તરીકે નોંધાયેલું છે.તે સમયે, જમીન સરકારી વેસ્ટ લેન્ડ તરીકે ચાલુ રાખવામાં આવી હતી અને ચાલુ રાખવાના આદેશ અને માનનીય હાઇકોર્ટના આદેશ મુજબ, તે તપાસવામાં આવે છે કે શું અરજદારોના ભાડાપટ્ટાના અધિકારને ઉપરોક્ત જમીન પર સ્થાપિત કરી શકાય છે કે કેમ, જે સરકારી વેસ્ટ લેન્ડ છે, જે હાલના પ્રતિવાદી નંબર ૧ થી ૩ એ ઉપરોક્ત જમીનને તેમની પોતાની જમીન તરીકે ગણી છે.એન્ટ્રી નંબર ૨૧૧ની વિગતો જોતાં, જમીન માલિક અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિએ ૧૯૫૨-૫૩, ૧૯૫૩-૫૪ અને ૧૯૫૩-૫૫ દરમિયાન ઉપરોક્ત જમીન પર ખેતી કરી નથી અને ઉપરોક્ત

જમીન ખેતી વગરની રહી છે, તેથી ઉપરોક્ત જમીન સરકારી વેસ્ટ જમીન તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.તેથી, તે સ્પષ્ટ રીતે સાબિત થાય છે કે આ ત્રણ વર્ષ દરમિયાન કોઈએ ખેતી કરી નહોતી.તેથી, જો ઉપરોક્ત જમીન ખાનગી વ્યક્તિના કબજામાં હોવાનું માનવામાં આવે અને ૧૯૫૨-૫૩, ૧૯૫૩-૫૪ અને ૧૯૫૩-૫૫ દરમિયાન ખેતી ન કરવામાં આવી હોય, તો અરજદારોનો ભાડાપટ્ટાનો અધિકાર તેમાં સ્થાપિત થતો નથી.તારીખ ૦૧/૦૮/૫૫ એટલે કે ૧૯૫૫-૫૬ પછી ઉપર જણાવ્યા મુજબ જમીન સરકારી વેસ્ટ લેન્ડ તરીકે વહેંચાઈ ગઈ અને તેમાં પરવાનગી વગર ખેતી કરવામાં આવી અને તે ખાનગી વ્યક્તિના કબજામાં હોવાનું માનવામાં આવ્યું, તેથી અરજદારોનો ભાડાનો હક સ્થાપિત થતો નથી અને તેથી કોર્ટના આદેશ મુજબ જમીનના માલિક/કબજેદાર પરવાનગી વગર ખેતી કરવા માટે જવાબદાર નથી કારણ કે જમીનમાલિકની સંમતિ વગર ખેતી કરવામાં આવે તો ભાડાનો હક સ્થાપિત થઈ શકતો નથી.૧૯૫૬-૫૭માં અને ત્યાર પછી ખેતી પરવાનગી વગર અથવા એકતરફી (એકસાલી) સંમતિથી કરવામાં આવી હોવાથી કોર્ટના આદેશ મુજબ જમીનના માલિક/કબજેદાર બનેલા વ્યક્તિઓની સંમતિ કે જવાબદારીને ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં.

વધુમાં, ૦૭/૧૦/૨૦૧૫ ના રોજ, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ઇનામ નાબૂદી અધિનિયમની કલમ ૫(b) મુજબ તેમને હલકી કક્ષાના ધારક ગણીને કબજેદાર તરીકે રાખવા જોઈએ, જે વ્યક્તિગત ઇનામ નાબૂદી અધિનિયમની કલમ ૭ ની જોગવાઈઓ મુજબ સ્વીકારવા માટે પણ જવાબદાર નથી. વધુમાં, પ્રતિવાદી નંબર ૪ થી ૮ ની રજૂઆત મુજબ, અરજદારોએ સિવિલ કોર્ટમાં નિયમિત દીવાની દાવો નંબર ૧૬૨/૦૮, ૧૬૩/૦૮ અને ૧૬૪/૦૮ દાખલ કરીને વિપરીત કબજા દ્વારા તેમને ઉપરોક્ત જમીનના માલિક જાહેર કરવા જણાવ્યું હતું. રજૂઆતોને જોતાં, એક તરફ અરજદારોએ વિપરીત કબજાના આધારે તેમના અધિકારનો દાવો કર્યો છે અને બીજી તરફ તેઓ ભાડાપટ્ટાના અધિકારનો દાવો કરે છે. ત્રીજા હાથ પર, તેઓ પર્સનલ ઇનામ નાબૂદી અધિનિયમ હેઠળ તેમના અધિકારનો દાવો કરે છે. આમ, અરજદારોની રજૂઆતમાં કોઈ તથ્ય દેખાતું નથી. તેથી, તમામ વિગતોને ધ્યાનમાં રાખીને અરજદારોની સુધારા અરજીને નકારી કાઢવામાં આવે તેવી શક્યતા છે. નીચેનો આદેશ પસાર કરવામાં આવે છે.

—::ઓર્ડર ::—

અરજદારોની સુધારા અરજી નંબર
ટી.ઈ.એન./બી.એ./૨૪૪/૧૫ નામંજૂર કરવામાં આવે
છે.અપીલ નં. ૬૪/૨૦૧૨માં નાયબ કલેક્ટર, એલ આર અપીલ,
અમદાવાદ દ્વારા તા. ૦૪/૦૬/૨૦૧૪ના રોજ પસાર કરેલ
આદેશ અને મામલતદાર અને કૃષિ પંચ, દસ્ક્રોઈ દ્વારા તા.
૨૫/૧૧/૭૭ના રોજ પસાર કરેલ ગણોત કેસ નં. ૧૯/૭૭માં
આદેશની પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે.

૧૭. અરજદારો તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર ઠાકોરે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલો વિવાદાસ્પદ આદેશ કાયદામાં ખોટો છે અને તેને રદ અને બાજુ પર રાખવા લાયક છે.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે નિયમિત દીવાની દાવો નંબર ૪૮૩/૧૯૬૯માં અરજદારોના પુરોગામીએ તેમના લેખિત નિવેદનમાં ચોક્કસ વલણ અપનાવ્યું હતું કે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન તેના દ્વારા ખેતી કરવામાં આવી રહી છે અને તે જમીનનો ભાડુઆત છે.

એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અરજદારોના પુરોગામીના દાવાને વર્તમાન પ્રતિવાદી/મકાનમાલિકના પુરોગામી દ્વારા પુષ્ટિ આપવામાં આવી હતી અને સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો.

એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ત્યારબાદ ટ્રાયલ કોર્ટે એ મુદ્દા પર નિર્ણય લેવા માટે ૧૯૪૮ના કાયદાની કલમ ૮૫A હેઠળ સંદર્ભ આપ્યો હતો કે અરજદારોના પૂર્વજ પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના "ભાડુઆત" હતા કે નહીં.

એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ઉપરોક્ત કાર્યવાહીમાં મકાનમાલિક એટલે કે ખાનગી માલિક સહિત તમામ સંબંધિત પક્ષોના મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. દ્વારા શપથ પર વિવિધ નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે મકાનમાલિકે અરજદારોના પૂર્વજની દાવો સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યો હતો અને તે દ્વારા શપથ પર નિવેદન આપ્યું હતું કે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન વર્ષ ૧૯૪૬માં રજિસ્ટર્ડ વેચાણ-દસ્તાવેજ દ્વારા તેમના દ્વારા ખરીદવામાં આવી હતી અને તે જમીન ભાડુઆત એટલે કે છાબાજી બાલાજીના કબજામાં અને ભૌતિક કબજામાં હતી અને ઉપરોક્ત છાબાજી બાલાજી એટલે કે અરજદારોના પૂર્વજ ભાડુઆત તરીકે જમીન ખેતી કરી રહ્યા છે.

એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ભાડૂત છાબાજી બાલાજીનું નિવેદન પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ભાડૂત હોવાનો દાવો ફરીથી કરવામાં આવ્યો હતો.મામલતદાર અને એ.એલ.ટી. એ નોંધ્યું કે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન રાજ્ય સરકારમાં છે અને બોમ્બે પર્સનલ ઇનામ એબોલિશન એક્ટ ૧૯૫૨ના અમલીકરણને કારણે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન રાજ્ય સરકારના નામે છે અને તેથી, રાજ્ય સરકારની માલિકીની જમીનનો ભાડુઆત કોઈ ન હોઈ શકે.

એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન પરનો હક/હક્ક ઇનામદારના નામે ન હતો પરંતુ તે જ ખાનગી વ્યક્તિ/વ્યક્તિના નામે/ક્ષમતામાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો હતો અને તે પછી પણ પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનને ભૂલથી ઇનામદારની જમીન તરીકે અને કલેક્ટરના આદેશ નંબર વતન/૪૦૩૫ તા. ૨૮/૦૭/૧૯૫૩ દ્વારા રાજ્ય સરકારના નામે જમા કરવામાં આવી હતી.

રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મામલતદાર અને એ.એલ.ટી.એ ૧૯૪૬ના વેચાણ-દસ્તાવેજની હકીકતોને ધ્યાનમાં લીધા વિના, ૨૫/૧૧/૧૯૭૭ના રોજ ભૂલથી એવો નિર્ણય લીધો હતો કે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન રાજ્ય સરકારમાં હોવાથી, સરકારી જમીનનો કોઈ ભાડુઆત હોઈ શકે નહીં.

એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અરજદારો ભાડુઆત અધિનિયમ હેઠળ અપીલ દાખલ કરી શક્યા નથી કારણ કે દીવાની દાવો દીવાની અદાલતમાં પેનિંગ હતો અને માલિકીનો પ્રશ્ન હજુ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નક્કી થવાનો બાકી હતો. અપીલ કરવામાં આવે તો પણ કોઈ સાર્થક હેતુ સિદ્ધ થતો ન હતો, કારણ કે દાવાને નકારવાનું કારણ એ હતું કે જમીન રાજ્ય સરકારના નામે હતી અને તેથી જ્યાં સુધી દાવાને વાદી ડાહ્યાભાઈ પરમારની તરફેણમાં નિર્ણય ન આવે અને જ્યાં સુધી તેમને પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના "માલિક" તરીકે જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અરજદારો તેમના ભાડાના અધિકારોનો દાવો કરવા અથવા રાજ્ય સરકાર સામે ઘોષણા મેળવવા માટે સક્ષમ નહીં હોય.

એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તે પછી દીવાની દાવો અનિશ્ચિત સમય માટે મુલતવી રાખવામાં આવ્યો હતો અને ૨૦૦૯ સુધી ઉપરોક્ત કાર્યવાહીમાં કોઈ પ્રગતિ થઈ ન હતી. આવી પરિસ્થિતિમાં, અરજદારો પાસે ૨૫/૧૧/૧૯૭૭ની તારીખના મામલતદાર દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને પડકારતી અપીલ દાખલ કરવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ નહોતો. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સમગ્ર તથ્યાત્મક પૃષ્ઠભૂમિની પ્રશંસા કર્યા વિના અપીલને માત્ર ઘોર વિલંબ અને વિલંબના આધારે રદ કરવામાં આવી હતી અને અપીલમાં પસાર કરાયેલા આદેશને ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ભૂલથી સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.

શ્રી ઠાકોરે રજૂઆત કરી હતી કે આ કેસની હકીકતો ખૂબ જ વિચિત્ર છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તેમના ગ્રાહકો એ હકીકતથી ભાગી શકે નહીં કે તેઓએ ૩૬ વર્ષના સમયગાળા પછી વર્ષ ૧૯૭૭માં પસાર કરાયેલા મામલતદારના આદેશને પડકારવાનું યોગ્ય માન્યું હતું.જોકે, શ્રી ઠાકોરના જણાવ્યા અનુસાર, સંજોગો એવા હતા કે તેમના ગ્રાહકો પાસે આટલા લાંબા વિલંબ પછી પણ અપીલ દાખલ કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નહોતો.શ્રી ઠાકોરે એ હકીકત પર ખૂબ ભાર મૂક્યો હતો કે કાયદાની કલમ ૮૫A હેઠળ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા સંદર્ભથી ઉદ્ભવેલા ટેનન્સી કેસ નંબર ૧૯/૧૯૭૭માં, મામલતદારને એ મુદ્દાનો નિર્ણય ન કરવો યોગ્ય લાગ્યો કે અરજદારો પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના ભાડુઆત છે કે નહીં.મામલતદારનો મત હતો કે જમીન સરકારના નામે હોવાથી કોઈ પણ વ્યક્તિ સરકારી જમીન પર ભાડાપટ્ટાનો દાવો કરી શકે નહીં.શ્રી ઠાકોરના જણાવ્યા અનુસાર, આ કાયદાની કલમ ૭૦બી હેઠળ મામલતદારની ફરજ હતી કે અરજદારો દહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારની માલિકીની જમીન પર ભાડુઆત છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે પુરાવાના આધારે નક્કી કરે.હકીકતમાં, શ્રી ઠાકોરના જણાવ્યા અનુસાર, આ પ્રશ્ન સિવિલ કોર્ટ દ્વારા નિર્ણય લેવા માટે ખુલ્લો છોડી દેવામાં આવ્યો હતો.શ્રી ઠાકોરે રજૂઆત કરી હતી કે મામલતદાર એ આધાર પર આગળ વધ્યા હતા કે જમીન સરકારની છે, ત્યાં સુધી સિવિલ કોર્ટ દાહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમાર અને રાજ્ય સરકારના

આંતર-સહ અધિકારો નક્કી ન કરે ત્યાં સુધી ઉપરોક્ત આદેશને પડકારવાનો કોઈ ઉદ્દેશ્ય હેતુ ન હતો.

શ્રી ઠાકોરે રજૂઆત કરી હતી કે તેમના ગ્રાહકોએ રાજ્ય સરકાર સામે ત્રણ મુકદ્દમા દાખલ કર્યા હતા, જે આધારે તેઓ ૧૯૫૬-૫૭થી જમીન પર કબજો ધરાવતા હતા અને ખેતી કરતા હતા. જો જમીન રાજ્યની માલિકીની હોય, તો એમ કહી શકાય કે તેઓ ૩૦ વર્ષથી વધુ સમયથી વિપરીત કબજામાં છે. શ્રી ઠાકોરે રજૂઆત કરી હતી કે દીવાની દાવો નંબર ૪૮૩/૧૯૬૯ દહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારની તરફેણમાં હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૪૬માં નોંધાયેલા વેચાણ-દસ્તાવેજને ધ્યાનમાં રાખીને દાહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારને જમીનના માલિક જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. તે મિલકત રાજ્યની નથી એવું માનવામાં આવ્યું હતું. શ્રી ઠાકોરે રજૂઆત કરી હતી કે, મુદ્દા નંબર ૪નો નિર્ણય તેમના અસીલો વિરુદ્ધ બાબતદારના આદેશના આધારે કરવામાં આવ્યો હતો, તે હકીકત હોવા છતાં કે દીવાની અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે આ મિલકત દહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારની છે, રાજ્ય સરકારની નહીં. જ્યારે બીજી બાજુ, મામલતદારનો આદેશ એ આધાર પર આગળ વધે છે કે મિલકત રાજ્ય સરકારની છે અને સરકારની માલિકીની મિલકતમાં કોઈ ભાડૂત હોઈ શકે નહીં. શ્રી ઠાકોરે રજૂ કરશે કે એકવાર સિવિલ કોર્ટ એવું માની લે કે મિલકત રાજ્ય સરકારની નથી, તો ભાડાપટ્ટા અંગેનો મુદ્દો મામલતદારને પાછો મોકલવો જોઈતો હતો અને મામલતદાર દ્વારા

પસાર કરાયેલા આદેશના આધારે તેનો નિર્ણય કરી શકાયો ન હતો, જેના દ્વારા મામલતદારે ભાડાપટ્ટાના મુદ્દામાં જવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

શ્રી ઠાકોરે રજૂઆત કરી છે કે ૦૫/૦૬/૨૦૧૦ના રોજ પ્રતિવાદી નં. ૮ થી ૧૨એ દહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પરમારના વારસદારો પાસેથી પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન ખરીદી હતી.

શ્રી ઠાકોરે રજૂઆત કરી હતી કે, ડેપ્યુટી કલેક્ટરે અપીલ નંબર ૬૪/૨૦૧૨ને માત્ર ઘોર વિલંબના આધારે જ ફગાવી દીધી હતી. શ્રી ઠાકોરે રજૂઆત કરી હતી કે નાયબ કલેક્ટરે આ કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોમાં આ બાબતના ગુણદોષની તપાસ કરવી જોઈતી હતી.

ઉપર જણાવેલી આવી પરિસ્થિતિઓમાં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ પ્રાર્થના કરે છે કે આ અરજીમાં યોગ્યતા હોવાથી, તેને મંજૂરી આપવામાં આવે અને ટ્રિબ્યુનલનો આદેશ રદ કરવામાં આવે.

૧૮. બીજી તરફ, આ અરજીનો પ્રતિવાદી નંબર ૮ થી ૧૨ માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એમ. સી. ભટ્ટ તેમજ રાજ્યના પ્રતિવાદી માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન એ.જી.પી. દ્વારા સખત વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. શ્રી ભટ્ટ રજૂ

કરશે કે બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટ, ૧૯૪૮ની કલમ ૭૯ હેઠળની અપીલ ૩૬ વર્ષના સમયગાળા બાદ મામલતદાર દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૫/૧૧/૧૯૭૭ના આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવી હતી.શ્રી ભટ્ટના જણાવ્યા અનુસાર, અધિનિયમ ૧૯૪૮, અધિનિયમની કલમ ૭૪ હેઠળ મામલતદાર અથવા મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલના ચુકાદા અને આદેશ સામે કોઈ અપીલની જોગવાઈ કરતું નથી. કલમ ૭૯ હેઠળ આપવામાં આવેલ મર્યાદાનો સમયગાળો ૬૦ દિવસનો છે.આ કાયદાની કલમ ૭૯ એવી જોગવાઈ કરે છે કે ભારતીય મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૪, ૫, ૧૨ અને ૧૪ લાગુ થશે.શ્રી ભટ્ટના જણાવ્યા અનુસાર, અરજીને માત્ર ધોર અને અયોગ્ય વિલંબના આધારે જ નકારી કાઢવા લાયક છે.

૧૯. શ્રી ભટ્ટ રજૂ કરશે કે વિલંબ અંગે અરજદારો દ્વારા આપવામાં આવેલું એકમાત્ર સમજૂતી એ છે કે આ બાબત સિવિલ કોર્ટ સમક્ષ ન્યાયતંત્ર હેઠળ હતી.આ સિવાય, લગભગ ૩૬ વર્ષથી વધુના કુલ વિલંબને દૂરથી સમજાવવા માટે પણ કોઈ અન્ય પૂરતું કારણ સોંપવામાં આવ્યું નથી.શ્રી ભટ્ટે નિર્દેશ કર્યો હતો કે સિવિલ મુકદ્દમો નંબર ૪૮૩/૧૯૬૯નો આખરે ૩૦/૦૪/૨૦૧૦ના રોજ ચુકાદો અને હુકમ દ્વારા નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.૩૦/૦૪/૨૦૧૦ની તારીખના ચુકાદા અને હુકમનામા પસાર થયા પછી પણ અરજદારોએ લગભગ બે વર્ષ અને પાંચ મહિના સુધી કોઈ અપીલ દાખલ કરી ન હતી.

૨૦. શ્રી ભટ્ટે રજૂઆત કરી હતી કે, મમલતદારે કાયદાની કલમ ૮૫ A હેઠળના સંદર્ભનો જવાબ આપતી વખતે જણાવ્યું હતું કે, અરજદારોના પુરોગામી ૨૫/૧૧/૧૯૭૭ના રોજ આ જમીનના ભાડુઆત નહોતા.મામલતદાર દ્વારા નોંધાયેલ આ તારણ અરજદારો દ્વારા સ્પષ્ટપણે અથવા તેમના આચરણ દ્વારા ગર્ભિત રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યું હોવાનું કહી શકાય.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ૩૦/૦૪/૨૦૧૦ ના રોજ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમના પહેલાં અરજદારો અને પૂર્વવર્તી-હક્કના અન્ય વારસદારોએ અનુક્રમે સિવિલ કેસ નંબર ૧૬૨/૨૦૦૮; ૧૬૩/૨૦૦૮ અને ૧૬૪/૨૦૦૮ દાખલ કર્યા હતા.શ્રી ભટ્ટ દ્વારા નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે કે ઉપરોક્ત ત્રણ દીવાની દાવાઓમાં, વર્તમાન પ્રતિવાદીઓ અથવા તેમના પૂર્વવર્તી-હક્કદારને પ્રતિવાદી તરીકે જોડવામાં આવ્યા ન હતા કારણ કે અરજદારોએ મામલતદારના એવા નિર્ણયને સ્વીકાર્યો હતો કે ૨૫/૧૧/૧૯૭૭ના રોજ પૂર્વવર્તી-હક્કદાર ભાડુઆત નહોતા.

૨૧. શ્રી ભટ્ટના જણાવ્યા અનુસાર, આખો દાવો એ દલીલ પર આધારિત હતો કે રાજ્ય ભલે તે જમીનનું માલિક હોય, પરંતુ વિપરીત કબજાથી વાદી માલિક બની ગયો હતો.તેઓએ એવી ઘોષણા માટે પ્રાર્થના કરી હતી કે તેઓ સાચા માલિકો એટલે કે રાજ્ય સામે પ્રતિકૂળ કબજાના આધારે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના માલિક

બની ગયા છે.શ્રી ભટ્ટના જણાવ્યા અનુસાર, અરજદારો આ અદાલત પાસેથી કોઈ સમાન રાહત મેળવવા માટે હકદાર નથી, ન તો તેઓ એવો દાવો કરવા માટે હકદાર છે કે તેઓ આ જમીનના જમીનમાલિક છે.

૨૨. શ્રી ભટ્ટે રજૂઆત કરી હતી કે નાયબ કલેક્ટરે ચોક્કસ અને સ્પષ્ટ તારણ નોંધ્યું છે કે વિલંબને માફ કરવા માટે નામની પણ કોઈ બાબત સામે આવી નથી.આવા તારણની ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલે પુષ્ટિ કરી છે.ઉપર જણાવેલી આવી પરિસ્થિતિઓમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી ભટ્ટ પ્રાર્થના કરે છે કે આ અરજીમાં કોઈ યોગ્યતા ન હોવાથી તેને નકારી કાઢવામાં આવે.

૨૩. શ્રી ભટ્ટ પ્રતિવાદી નં. ૮ થી ૧૨ વતી દાખલ કરવામાં આવેલા જવાબમાં સોગંદનામામાં કરવામાં આવેલા નીચેના નિવેદન પર આધાર રાખવા માંગે છે.

૬. આથી નમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે હાલના અરજદારોએ ત્રણ દીવાની દાવાઓ દાખલ કર્યા છે, જેનો નંબર ૧૬૨/૨૦૦૮, ૧૬૩/૨૦૦૮, ૧૬૪/૨૦૦૮ છે અને દાવો કરે છે કે તેઓ વિપરીત કબજાથી માલિક બન્યા છે અને આખરે જાહેરનામાની માંગણી કરી છે કે તેઓ વિપરીત કબજાના દાવાના આધારે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનના માલિક બન્યા છે.અહીં અરજદારોએ અરજી પ્રદર્શન

પ ને પસંદ કરીને દાવોમાં વચગાળાની રાહત માટે પણ દાવો કર્યો હતો, પરંતુ તે અરજીને નકારી કાઢવામાં આવી હતી.આ સંજોગોમાં, તે સ્પષ્ટ છે કે અરજદારોએ વિદ્વાન મામલતદારના આદેશને સ્વીકાર્યો હતો (પરિશિષ્ટ-જે) જેમાં જણાવ્યું હતું કે અરજદારોના દાદા ભાડુઆત નહોતા.એવું લાગે છે કે પ્રતિકૂળ કબજો મેળવવાના દાવા સાથેના દીવાની મુકદ્દમામાં વચગાળાની રાહત મેળવવામાં નિષ્ફળ ગયા પછી, અરજદારોએ વર્ષ ૨૦૧૨માં વિદ્વાન નાયબ કલેક્ટર સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવાનું પસંદ કર્યું છે.આમ, એ સ્પષ્ટ છે કે ૩૦/૦૪/૨૦૧૦ ના રોજ સિવિલ સુટ નંબર ૪૮૩/૬૯ માં લર્ડ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા પક્ષકારો વચ્ચેના અંતિમ ચુકાદા પહેલાં, અરજદારોએ લર્ડ મામલતદાર દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયને સ્વીકાર્યો છે અને ૨૦૦૮ થી અરજદારો વિપરીત કબજાના આધારે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીન પર માલિકીનો દાવો કરી રહ્યા છે, તેઓએ લર્ડ મામલતદારના નિર્ણયને સ્વીકાર્યો છે કે મૂળ છાબાજી એ દાવો જમીનનો ભાડુઆત ન હતો.આમ, ૩૨ વર્ષ પછી, વિદ્વાન મામલતદાર દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને ડેપ્યુટી કલેક્ટર સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો હતો અને ફરીથી દાવો માંડવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો.એ નમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે

ભાડાપટ્ટાની અરજી અને વિપરીત કબજાની અરજી અન્યથા સ્વ-
વિનાશક પણ છે.વિપરીત કબજાના આધારે ટાઇટલનો દાવો કરતી
વ્યક્તિ કોઈ પણ વ્યક્તિને માલિક તરીકે માન્યતા આપતી નથી
અને તે કોઈપણ માલિકની વિરુદ્ધમાં વિપરીત હોવાનો દાવો કરે છે
અને ભાડુઆતનો દાવો કરતી વ્યક્તિ હંમેશા દાવો કરે છે કે તેને
મકાનમાલિક દ્વારા સ્વૈચ્છિક રીતે સામેલ કરવામાં આવ્યો છે અને
તે મકાનમાલિકને ભાડાના માર્ગ દ્વારા વિચારણા ચૂકવવા માટે
જવાબદાર છે.આમ, વર્તમાન કેસની પરિસ્થિતિમાં, અરજદારોએ
ભાડૂત તરીકેના કોઈપણ દાવાને માફ કર્યો છે, જો પ્રશ્નમાં રહેલી
જમીન પર કોઈ પણ પ્રકારનો દાવો કરવામાં આવ્યો હોય, તો તેઓ
પ્રતિકૂળ કબજાના આધારે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનની માલિકીનો દાવો
કરી રહ્યા છે.

૭. અરજદારોએ માનનીય અદાલતને ગેરમાર્ગે દોરવાનો પ્રયાસ
કર્યો છે કે અરજદારોએ ભાડુઆત તરીકે દાવો કરીને વિદ્વાન ટ્રાયલ
કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ૩૦/૦૪/૨૦૧૦ ના રોજ ચુકાદા
સુધી રાહ જોઈ હતી.હકીકતમાં, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, ૨૦૦૮થી
તેઓ દાવો કરી રહ્યા છે કે તેઓ પ્રતિકૂળ કબજા દ્વારા પ્રશ્નમાં રહેલી

જમીનના માલિક છે, તેથી ૨૦૦૮ પછી ભાડાપટ્ટાનો દાવો કરવા માટે રાહ જોવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નહોતો.

૮. અરજદારોએ આ માનનીય અદાલતને વધુ ગેરમાર્ગે દોરવાનો પ્રયાસ પણ કર્યો છે કારણ કે સિવિલ દાવો નંબર ૪૮૩/૬૯ માં વિદ્વાન સિવિલ કોર્ટનો ચુકાદો ૩૦/૦૪/૨૦૧૦ ના રોજ આપવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે ૨૦૧૨ માં ડેપ્યુટી કલેક્ટર સમક્ષ અપીલ કરવામાં આવી હતી.

૯. વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, ભાડુઆત અને કૃષિ જમીન અધિનિયમની કલમ ૮૫, મામલતદાર, ટ્રિબ્યુનલ, કલેક્ટર અથવા ગુજરાત મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ અથવા ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા બી. ટી. એન્ડ. એલ. એક્ટ હેઠળ નક્કી કરવાના તમામ મુદ્દાઓના સંદર્ભમાં દીવાની અદાલતની અધિકારક્ષેત્રને દૂર કરે છે, વિધાનસભાએ ૧૯૫૬ના અધિનિયમ નંબર ૧૩ દ્વારા કલમ ૮૫(એ) દ્વારા બી. ટી. એન્ડ. એલ. એક્ટમાં સુધારો કર્યો હતો. કલમ ૮૫(A) એ વિવાદો અંગે કોઈપણ દીવાની અદાલત સમક્ષ થતી કોઈપણ ઘટના અંગે જોગવાઈ કરી છે, તે ફક્ત કલમ ૮૫ માં વર્ણવેલ સત્તાવાળાઓ દ્વારા જ ઉકેલી શકાય છે, તો તે

કિસ્સામાં દીવાની અદાલતે સંબંધિત ભાડુઆત સત્તામંડળને સંદર્ભ આપવો પડશે અને ભાડુઆત સત્તામંડળ પાસેથી મુદ્દા પર દંડની રસીદ મળ્યા પછી, દીવાની અદાલતે ભાડુઆત સત્તામંડળ દ્વારા નોંધાયેલ તારણના આધારે આગળ વધવું પડશે.ભાડાનો વિવાદ બી.ટી.એ.એલ. એક્ટની કલમ ૭૦(બી) હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યો છે અને તેથી, તે બાબતદાર દ્વારા નક્કી કરવાની જરૂર છે.આ બાબતના આ દૃષ્ટિકોણમાં, વિદ્વાન સિવિલ જજે અરજદારોના દાદાના ભાડાપટ્ટાના દાવા અંગેનો મુદ્દો નક્કી કરવા માટે મામલતદારને સંદર્ભ આપ્યો હતો.નિ:શંકપણે, વિદ્વાન મામલતદારે નોંધ્યું હતું કે અરજદારોના દાદા ભાડુઆત નહોતા અને તે મુજબ વિદ્વાન સિવિલ કોર્ટમાં સંદર્ભ પાછો મોકલવામાં આવ્યો હતો.મામલતદારનો આ નિર્ણય બી. ટી. એન્ડ. એલ. એક્ટની કલમ ૭૪ હેઠળ કલેક્ટર સમક્ષ જ પડકારવામાં આવી શકતો હતો અને કલેક્ટરનો નિર્ણય બી. ટી. એન્ડ. એલ. એક્ટની કલમ ૭૬ હેઠળ ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલના પુનરાવર્તક અધિકારક્ષેત્રને આધીન છે. તેથી, જો અરજદારોના દાદાને શીખેલા મામલતદારના તા. ૨૫/૧૧/૭૭ ના ચુકાદા અને આદેશથી દુઃખ થયું હોય, તો તેમની પાસે બી. ટી. એન્ડ. એલ. એક્ટની કલમ ૭૪ હેઠળ કલેક્ટર સમક્ષ અપીલ કરવા માટે બે મહિનાની સમય

મર્યાદામાં માત્ર એક જ ઉપાય છે.આમ, અરજદારોના દાદા ૨૫/૦૧/૭૮ના રોજ અથવા તે પહેલાં અપીલ કરવા માટે હકદાર હતા.મૂળ કથિત ભાડૂતનાં પૌત્રોએ વર્ષ ૨૦૧૨માં અપીલ કરી હતી, આમ, લગભગ ૩૨ વર્ષ પછી અપીલ કરવામાં આવી છે અને માત્ર પૂરતું કારણ જ નથી પરંતુ વિલંબને માફ કરવા માટે કોઈ કારણ નથી અને તેથી, વિલંબને વિદ્વાન કેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા માફ કરી શકાયો ન હતો અને યોગ્યતા પર પણ, અરજદારો પાસે ભાડાપટ્ટાનો દાવો કરવા માટે કોઈ કેસ નથી.

૧૦. વિનમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન જી.આર.ટી.એ કેસની યોગ્યતા, ઇક્વિટી અને મર્યાદાના કાયદા સહિત તમામ પાસાઓ પર વિચાર કર્યો છે અને આખરે ૦૮/૧૦/૨૦૧૫ના રોજના ચુકાદા (પરિશિષ્ટ-આર) દ્વારા અરજદારો દ્વારા પસંદ કરાયેલ સુધારાની અરજીને નકારી કાઢવામાં આવી છે.વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલનો ચુકાદો કાયદેસર, ન્યાયી અને યોગ્ય છે.ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ અસાધારણ રીટ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં દખલગીરી માટે કોઈ આધાર બનાવવામાં આવ્યો નથી.

૧૧. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે વિલંબ અને યોગ્યતા બંનેના પાસાઓ પર વિચાર કર્યો છે.વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે દીવાની દાવાઓમાં વર્તમાન અરજદારો દ્વારા રજૂ કરાયેલા વિપરીત કબજાના દાવાના પાસાને ન્યાયી અને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધો છે.અરજદારો દ્વારા સરકાર પાસે જમીન પર વહેલાસર ખેતી કરવાની કથિત માંગ કરવામાં આવી હતી.વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે પરવાનગી વિના કથિત ખેતી અંગેની નોંધો પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.

૧૨. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અરજદારોએ આ માનનીય અદાલતમાંથી પ્રતિકૂળ કબજાના આધારે પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનની માલિકીનો દાવો કરતી ત્રણ અરજીઓ દાખલ કરવાના તથ્યને ઈરાદાપૂર્વક દબાવી દીધું છે.આ દૃષ્ટિકોણથી પણ, અરજદારોને રીટ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં કોઈ સમાન રાહત મેળવવાનો અધિકાર નથી.

૧૩. પ્રતિવાદીઓએ વર્તમાન પ્રતિવાદીઓ દ્વારા એનેક્સ-આર/૩ પર લર્ડ જી.આર.ટી. સમક્ષ રજૂ કરાયેલી લેખિત દલીલો પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.

૧૪. હું વધુમાં કહું છું અને રજૂ કરું છું કે ૨૦૧૦માં ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા અને હુકમનામા પછી, વર્તમાન ડિપોઝિટ મિલકત ખરીદી અને એન.એ. પરવાનગી માટે અરજી કરી હતી.એ નોંધવું અગત્યનું છે કે વર્તમાન અરજદારે ૨૦૧૨માં ઉપસ્થિત ડેપ્યુટી કલેક્ટર સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી અને આજ સુધી, વર્તમાન ડિપોઝિટના વેચાણ દસ્તાવેજને કોઈ સક્ષમ દીવાની અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો નથી.આ બાબતના આ દૃષ્ટિકોણમાં, હાલના પ્રતિવાદી નંબર ૮ થી ૧૨ વાસ્તવિક ખરીદનાર છે અને તેમણે ૧૫૬૦૦૦૦૦ રૂપિયાની રકમ ચૂકવીને મિલકત ખરીદી છે.

૨૪. પક્ષકારો માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી, મારા વિચારણા હેઠળનો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું ટ્રિબ્યુનલે વિવાદિત આદેશ પસાર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી છે?

૨૫. સિવિલ કોર્ટ દ્વારા અધિનિયમ, ૧૯૪૮ની કલમ ૮૫A હેઠળ કરવામાં આવેલા રેફરન્સમાં મામલતદાર દ્વારા નોંધાયેલ કોઈપણ તારણને અધિનિયમની કલમ ૭૪ હેઠળ અપીલ કરીને અને ત્યારબાદ અધિનિયમની કલમ ૭૬ હેઠળ રિવિઝન અરજી કરીને પડકારવાની જરૂર છે. અરજદારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન

વરિષ્ઠ વકીલની સમગ્ર દલીલ દાવોની પેન્ડન્સીની આસપાસ ફરતી હોવાથી, હું માત્ર એટલું જ કહી શકું છું કે અધિનિયમની કલમ ૮૫ A હેઠળ મામલતદાર દ્વારા નોંધાયેલ તારણોને પડકારવા માટે સંબંધિત સિવિલ કોર્ટ દ્વારા ચુકાદો આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી દાવો કરનાર પક્ષ કાયદામાં બિલકુલ વાજબી નથી.

૨૬. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, હું ૧૯૬૭ જી.એલ.આર. ૮૦૭માં નોંધાયેલા 'બરોડા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ સોમા ભાજીજી'ના કેસમાં આ અદાલતના ડિવિઝન બેંચના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકું છું અને તેના પર આધાર રાખી શકું છું. ઉક્ત કેસમાં ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ, અધિનિયમ, ૧૯૪૮ની કલમ ૮૫ A ના અર્થઘટન અને ઉપયોગ અંગે એક સામાન્ય મુદ્દો વિચારણા માટે ઉભો થયો હતો. દરેક સિવિલ રિવિઝન અરજીમાં અરજદારોએ દરેક રિવિઝન અરજીના પ્રતિવાદી સામે દાવો દાખલ કર્યો હતો, જેમાં પ્રશ્ન ઉભો થયો હતો કે પ્રતિવાદી ભાડુઆત છે કે નહીં. પ્રશ્ન એ હતો કે શું પ્રતિવાદી દાવો-જમીનમાં ભાડુઆત હતો કે કેમ, તે બાબત સિવિલ કોર્ટ દ્વારા મામલતદારને અધિનિયમ, ૧૯૪૮ની કલમ ૮૫-એ હેઠળ તેના નિર્ણય માટે મોકલવામાં આવી હતી અને તે અધિનિયમ હેઠળ સક્ષમ અધિકારીના નિર્ણય સુધી દાવાઓ પર રોક મૂકવામાં આવી હતી. મામલતદારે આ મુદ્દાનો નિર્ણય કર્યો અને તેનો નિર્ણય સિવિલ કોર્ટને જણાવ્યો. દરેક મુકદ્દમામાં વાદીએ દીવાની અદાલતમાં એ આધાર પર મુકદ્દમા પર રોક લગાવવા માટે અરજી કરી હતી કે તે મામલતદારના નિર્ણય સામે અપીલ

કરવા માગે છે અને તેથી, જ્યાં સુધી અપીલ કોર્ટ અપીલનો નિર્ણય ન કરે ત્યાં સુધી મુકદ્દમા પર રોક લગાવવામાં આવે. સિવિલ જજે એ આધાર પર દાવો અટકાવવાનો ઈનકાર કર્યો હતો કે અપીલ કોર્ટના નિર્ણયની રાહ જોવી જરૂરી નથી કારણ કે મામલતદારે સિવિલ કોર્ટને પોતાનો નિર્ણય જણાવી દીધો હતો. ઉક્ત કેસમાં વાદીએ તમામ કેસોમાં મામલતદારના નિર્ણય સામે અપીલ કરી હતી, જે તેમને સિવિલ કોર્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવ્યા હતા.

પ્રતિવાદીઓ વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અધિનિયમની કલમ ૮૫A માં ઉલ્લેખિત સક્ષમ અધિકારીનો નિર્ણય એટલે માત્ર મામલતદારનો નિર્ણય અને મામલતદારના આવા નિર્ણયો સામે અપીલ સાંભળવાની સત્તા ધરાવતા કોઈપણ અધિકારીઓનો નિર્ણય નહીં અને તેથી, જ્યાં સુધી મામલતદારના નિર્ણય સામે અપીલ કરવામાં આવે ત્યાં સુધી દીવાની અદાલત પાસે દાવો સ્થગિત કરવાની કોઈ સત્તા નથી. ડિવિઝન બેન્ચે એવું ઠરાવ્યું હતું કે સિવિલ કોર્ટ મામલતદારના નિર્ણય સામે અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલનો નિર્ણય ન થાય ત્યાં સુધી દાવાઓ પર રોક લગાવવા માટે બંધાયેલી છે, જે નીચે મુજબ છે:

એ જોવામાં આવશે કે કલમ ૮૫A એ અધિનિયમ હેઠળના મુદ્દાઓનું સમાધાન કરવા, નિર્ણય કરવા અથવા તેની સાથે

વ્યવહાર કરવા માટે સક્ષમ સત્તાનો ઉલ્લેખ કરે છે અને કલમ ૮૫ માં આપવામાં આવેલ મુજબ, સિવિલ કોર્ટનો અધિકારક્ષેત્ર જે પ્રતિબંધિત છે તે એવા પ્રશ્નોના સંદર્ભમાં છે જેનો સમાધાન, નિર્ણય અથવા વ્યવહાર કરવા માટે મામલતદાર અથવા ટ્રિબ્યુનલ, મેનેજર, કલેક્ટર અથવા ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા અપીલ અથવા રિવિઝન અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા જરૂરી છે. આમ સ્પષ્ટ છે કે કલમ ૮૫ A માં ઉલ્લેખિત સક્ષમ અધિકારી કલમ ૮૫ ની પેટા-કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ સત્તા હોવી જોઈએ અને તેના પરિણામે, જ્યારે સિવિલ કોર્ટ દ્વારા કલમ ૮૫ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ સંદર્ભ આપવામાં આવે છે, ત્યારે સક્ષમ અધિકારીએ એવા મુદ્દાઓ સાથે વ્યવહાર કરવો પડશે અને તેનો નિર્ણય કરવો પડશે જે તેને અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યા છે અને આવા નિર્ણય પછી સિવિલ કોર્ટને તેના નિર્ણયની જાણ કરવા માટે નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે અને આવા નિર્ણયની પ્રાપ્તિ પર સિવિલ કોર્ટે તેને લાગુ પડતી પ્રક્રિયા અનુસાર દાવોનો નિકાલ કરવો જોઈએ. સક્ષમ અધિકારી કલમ ૮૫ની પેટા-કલમ (૧)માં ઉલ્લેખિત તમામ સત્તાવાળાઓનો સમાવેશ કરશે, તેથી સિવિલ કોર્ટ એવા દાવા પર સ્ટે મૂકવા માટે બંધાયેલી હતી જેમાં કલમ ૮૫ની પેટા-કલમ (૧)માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ

સત્તાવાળાઓના નિર્ણય સુધી આવા મુદ્દાઓ ઉઠાવવામાં આવ્યા હોય.બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટની કલમ ૮૫ અને ૮૫ A સમાન વિષય સાથે સંબંધિત છે અને તેથી, તેમને એકસાથે વાંચવા જોઈએ અને આ બંને કલમોને એકસાથે વાંચવાથી, કલમ ૮૫ A માં આપવામાં આવેલ શબ્દ "સક્ષમ અધિકારી" નો અર્થ એવો થવો જોઈએ કે તેમાં કાયદાની કલમ ૮૫ માં ઉલ્લેખિત અધિકારીઓની વંશવેલોમાંના દરેક અધિકારીનો સમાવેશ થાય છે અને સિવિલ કોર્ટ તેમાંથી કોઈ પણ અધિકારીનો નિર્ણય ન મળે ત્યાં સુધી દાવો રોકવા માટે બંધાયેલી હતી.તેથી, અમે સિવિલ રિવિઝન એપ્લિકેશન નંબર ૧૬૪/૧૯૬૩ (આઈ.જી.એલ.ટી. ૨૩ પર નોંધાયેલ) માં ન્યાયમૂર્તિ રાજુના નિર્ણય સાથે સંમત નથી.તે સિવિલ રિવિઝન અરજીમાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશનો નિર્ણય નીચે મુજબ છે:

બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટ, ૧૯૪૮ની કલમ ૮૫ A હેઠળ, સક્ષમ અધિકારીના નિર્ણય સુધી દાવો સ્થગિત રાખવો પડે છે અને જ્યારે એકવાર નિર્ણય સિવિલ કોર્ટને જણાવવામાં આવે છે, ત્યારે સિવિલ કોર્ટ દાવો નિકાલ કરવા માટે બંધાયેલી છે.તેણે સક્ષમ અધિકારીના નિર્ણય પર અપીલ સત્તાના

નિર્ણયની રાહ જોવી જોઈએ નહીં.નીચલી અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલો દૃષ્ટિકોણ સાચો છે.તેથી, સુધારાની અરજી ખર્ચ સાથે રદ કરવામાં આવે છે.

૩. બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટની કલમ ૮૫ અને ૮૫A એવા પ્રશ્નોનો સંદર્ભ આપે છે જેનું સમાધાન, નિર્ણય અથવા કાર્યવાહી કરવા માટે કોઈ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા થવું જરૂરી છે. કલમ ૭૦ ની પેટા-કલમ (b) હેઠળ, મામલતદારની ફરજ અને કાર્ય એ નક્કી કરવાનું છે કે કોઈ વ્યક્તિ ભાડૂત છે કે નહીં.જ્યારે આવા પ્રશ્ન સિવિલ મુકદ્દમામાં ઉદ્ભવે છે, ત્યારે કલમ ૮૫ ના આધારે સિવિલ કોર્ટને આવા મુદ્દાને પતાવટ, નિર્ણય અથવા વ્યવહાર કરવાનો અધિકાર રહેશે નહીં, કારણ કે તે બાબતને કાયદાની કલમ ૭૦ હેઠળ મામલતદાર દ્વારા નિર્ણય લેવાની જરૂર છે. કાયદાની કલમ ૮૫A ના આધારે, સિવિલ કોર્ટ માટે આવા પ્રશ્નને નિર્ણય માટે મામલતદારને મોકલવો જરૂરી રહેશે અને જ્યાં સુધી તે નિર્ણય પર ન આવે ત્યાં સુધી, સિવિલ કોર્ટને મુકદ્દમા પર રોક લગાવવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે.જ્યારે સિવિલ કોર્ટ દ્વારા આવા સંદર્ભ પરનો નિર્ણય મામલતદાર દ્વારા લેવામાં આવે છે, ત્યારે મામલતદારનો તે નિર્ણય કલમ ૭૪ની

પેટા-કલમ (૧)(વી) હેઠળ અપીલને આધીન રહેશે અને દેખીતી રીતે, પ્રશ્ન પરનો અંતિમ નિર્ણય અપીલ સત્તાધિકારીનો રહેશે.આમ અપીલ સત્તા એ સત્તા હશે જે એ પ્રશ્નનો નિકાલ કરવા, નિર્ણય કરવા અથવા તેની સાથે વ્યવહાર કરવા માટે સક્ષમ હશે જેનો એક્ટ હેઠળ આવી સત્તા દ્વારા નિર્ણય લેવાની જરૂર છે, અને તેથી અપીલ સત્તા કલમ ૮૫A ના અર્થમાં સક્ષમ સત્તા પણ હશે અને કલમ ૮૫A માં સક્ષમ સત્તાના નિર્ણયનો સંદર્ભ અપીલ સત્તાના નિર્ણય માટે હોવો જોઈએ જે, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, એક્ટ અનુસાર, સિવિલ કોર્ટ સમક્ષ ઉભા થયેલા મુદ્દાનો નિકાલ કરવા, નિર્ણય કરવા અથવા તેની સાથે વ્યવહાર કરવા માટે સક્ષમ સત્તા હશે.જો તેવું ન હોય તો, એક વિચિત્ર અને અસામાન્ય પરિસ્થિતિ ઊભી થશે.જો સિવિલ કોર્ટના રેફરન્સ પર મામલતદાર એક પક્ષની તરફેણમાં મુદ્દો નક્કી કરે અને અપીલ અધિકારીના નિર્ણયની રાહ જોયા વિના સિવિલ કોર્ટનો હુકમ તે પક્ષની તરફેણમાં પસાર થાય અને ત્યારબાદ જો મામલતદારનો નિર્ણય અપીલ અધિકારી દ્વારા ઉલટાવી દેવામાં આવે તો બે વિરોધાભાસી નિર્ણયો થશે- એક સિવિલ કોર્ટનો અને બીજો અધિકારીનો.જેણે મામલતદારના નિર્ણય સામે અપીલનો નિર્ણય કર્યો હતો.આવું પરિણામ કાયદામંડળ દ્વારા કદીયે ધાર્યું ન હોઈ શકે અને જો આપણે કલમ

ટપ અને ટપ એ ને એકસાથે વાંચીએ તો કલમ ટપ એ માં દર્શાવેલ સક્ષમ અધિકારીનો નિર્ણય એ છે અને તે જ હોવો જોઈએ કે કલમ ટપ ના પેટા વિભાગ (૧) માં દર્શાવેલ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા લેવામાં આવેલો અંતિમ નિર્ણય, એટલે કે તે પેટા વિભાગમાં દર્શાવેલ ક્રમમાંના અધિકારીઓમાંથી કોઈ પણ એક.

૪. ઉપર જણાવેલા કારણોને લીધે, અમારું માનવું છે કે ૨૮ ઓગસ્ટ ૧૯૬૪ના રોજ ન્યાયમૂર્તિ રાજુ દ્વારા નક્કી કરાયેલ સિવિલ રિવિઝન એપિલકેશન નંબર ૧૬૪/૧૯૬૩નો નિર્ણય ખોટો હતો અને અમે માનીએ છીએ કે સિવિલ કોર્ટ મામલતદારના નિર્ણયો સામે અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલનો નિર્ણય ન થાય ત્યાં સુધી દાવો સ્થગિત કરવા માટે બંધાયેલી હતી.તેથી, સુધારાની અરજીઓને મંજૂરી આપવામાં આવે છે અને દરેક મુકદ્દમામાં વિદ્વાન સિવિલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને અમે આદેશ આપીએ છીએ કે દરેક સિવિલ મુકદ્દમા પર ત્યાં સુધી રોક લગાવવામાં આવે જ્યાં સુધી કાયદા હેઠળ ઉભા થયેલા પ્રશ્નનો અંતિમ નિર્ણય કાયદા હેઠળ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા કરવામાં ન આવે.

૨૭. આ કોર્ટના ઉપરોક્ત સંદર્ભિત ડિવિઝન બેંચના નિર્ણયમાં દર્શાવેલ આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, સિવિલ કોર્ટના ચુકાદાની રાહ જોવાની અને ત્યારબાદ મામલતદારના નિર્ણય સામે અપીલ કરવાની બાબતમાં વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલની દલીલ નિષ્ફળ જવી જોઈએ. હકીકતમાં, આવી દલીલ માત્ર સ્થૂળ અને અયોગ્ય વિલંબમાંથી બહાર નીકળવાના હેતુથી કરવામાં આવી છે.

૨૮. હું એ હકીકતની નોંધ લઉં છું કે સિવિલ કોર્ટ મુદ્દા નંબર ૪ સાથે કામ કરશે અને મામલતદારના એ તારણનો સ્વીકાર કરશે કે અહીં અરજદારો આ જમીનના ભાડુઆત નથી. હકીકતમાં, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા હુકમ પસાર થયા પછી ૪ ½ વર્ષના સમયગાળા માટે અરજદારો દ્વારા કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. અરજદારોને એક્ઝિઝિટ ૮૬ હેઠળના આદેશ દ્વારા મૂળ પ્રતિવાદીના કાનૂની પ્રતિનિધિ તરીકે જોડવામાં આવ્યા હતા. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી એવું લાગે છે કે અરજદારોને સિવિલ કોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલા સમન્સ આપવામાં આવ્યા હતા. પ્રદર્શન ૮૬ નીચેનો આદેશ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા ૨૯/૦૭/૨૦૦૯ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તે પહેલાં વર્ષ ૨૦૦૮ માં અરજદારોએ વિપરીત કબજા દ્વારા જમીનની માલિકીનો દાવો કરતી દીવાની દાવો દાખલ કર્યો હતો. પ્રથમદર્શીય રીતે, એવું લાગે છે કે અલગ દીવાની દાવોમાં અરજદારો દ્વારા લેવામાં આવેલા વલણને કારણે, તેઓ દીવાની દાવો નંબર ૪૮૩/૧૯૬૯ ને આગળ વધારવા માટે યોગ્ય માનતા ન હતા. આ દર્શાવે છે કે અરજદારોએ

મામલતદારના એ તારણનો સ્વીકાર કર્યો હતો કે તેઓ આ જમીનના ભાડુઆત નથી.

૨૯. મારા મતે અરજદારોના વિપરીત કબજા દ્વારા તેમની માલિકી અંગેના વલણને ધ્યાનમાં રાખીને, તેઓ હવે ભાડાપટ્ટા અંગે દલીલ કરવા માટે હકદાર નથી.ભાડાપટ્ટાને લગતો મુદ્દો આવનારા તમામ સમય માટે સમાપ્ત થઈ ગયો હોવાનું કહી શકાય.જો નાયબ કલેક્ટરને એવું લાગ્યું કે અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને એ આધાર પર મંજૂરી ન આપવી જોઈએ કે તે ૩૬ વર્ષના સમયગાળા પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને આવક ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આવા આદેશને સમર્થન આપવામાં આવી રહ્યું હતું, તો ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ તેની દેખરેખની સત્તાક્ષેત્રની ક્ષાયતમાં દખલ કરવી વધુ પડતી હશે.

૩૦. મને શ્રી ભટ્ટ દ્વારા આધારિત કેસ કાયદાને તપાસવા દો, જે પ્રતિવાદી નં. ૮ થી ૧૨ માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ છે.

૩૧. (૨૦૦૮) ૧૭ એસ સી સી ૪૪૮ માં નોંધાયેલા પુંડલિક જલમ પાટીલ (ડી) વિરુદ્ધ કાનૂની પ્રતિનિધિ વિરુદ્ધ એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર, જલગાંવ મીડિયમ પ્રોજેક્ટ અને અન્યના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે વિચાર્યું કે શું અપીલ દાખલ

કરવામાં ૧૭૨૪ દિવસના અતિશય વિલંબને માફ કરવા માટે કોઈ પૂરતું કારણ જાહેર થયું છે.અપીલને મંજૂરી આપતી વખતે અને ૧૭૨૪ દિવસના વિલંબને માફ કરતા હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને બાજુ પર રાખતા, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

૧૯ અજીત સિંહ ઠાકુર સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય,
૧૯૮૧ ૧ એસ.સી.સી. ૪૯૫ માં આ અદાલતે (એસ.સી.સી.
પૃષ્ઠ ૪૯૭, ફરો ૬) અવલોકન કર્યું હતું.

"એ વાત સાચી છે કે કોઈ પક્ષ અપીલ દાખલ કરવા માટે મર્યાદાના છેલ્લા દિવસ સુધી રાહ જોવાનો હકદાર છે.પરંતુ જ્યારે તે મર્યાદાને સમાપ્ત થવા દે છે અને અપીલ દાખલ ન કરવા માટે પૂરતું કારણ રજૂ કરે છે, ત્યારે પૂરતા કારણોએ સ્થાપિત કરવું આવશ્યક છે કે મર્યાદા સમાપ્ત થતાં પહેલાં ઊભી થયેલી કોઈ ઘટના અથવા સંજોગોને કારણે સમયસર અપીલ દાખલ કરવી શક્ય નહોતી.મર્યાદાની સમાપ્તિ પછી ઉદ્ભવતી કોઈ ઘટના અથવા સંજોગો પૂરતું કારણ બની શકે નહીં.(ભારણ આપવામાં આવ્યું છે)

આ ચુકાદો હાથમાં રહેલા તથ્યોને સ્પષ્ટપણે લાગુ પડે છે.

૨૦ હસ્તગત કરનાર પ્રતિવાદી લાભાર્થીએ મર્યાદાની સમાપ્તિ પહેલાં કોઈ પણ પગલાં શરૂ કર્યા ન હતા અને અપીલ દાખલ કરવા માટે પગલાં લેવામાં આવ્યાં હતાં પરંતુ સમયસર અપીલ દાખલ કરવી શક્ય ન હતી તેવા કોઈ પણ સંજોગો કોર્ટ સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા નથી.

૨૧ શ્રી મોહતા, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ, એન. બાલાકૃષ્ણન વિરુદ્ધ એમ. કૃષ્ણમૂર્તિ, (૧૯૯૮) ૭ એસ.સી.સી. ૧૨૩માં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરી હતી કે વિલંબની લંબાઈ કોઈ બાબત નથી, સમજૂતીની સ્વીકાર્યતા એ જ એકમાત્ર માપદંડ છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જો આપવામાં આવેલી સ્પષ્ટતા દ્વેષની લાગણી ન દર્શાવે અથવા તેને વિલંબિત ચુકિતઓના ભાગ રૂપે રજૂ કરવામાં ન આવે તો અદાલતે અરજદારને અત્યંત વિચારણા બતાવવી જોઈએ. જે નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે એ છે કે મર્યાદાનો કાયદો કાનૂની ઈજાના નિવારણ માટે દરેક કાનૂની ઉપાય માટે જીવનકાળ નક્કી કરે છે. ઉપાય શરૂ કરવા માટેનો અનંત સમયગાળો અનંત અનિશ્ચિતતા અને પરિણામી અરાજકતા તરફ દોરી શકે છે. આમ

મર્યાદાનો કાયદો જાહેર નીતિ પર આધારિત છે.આ નિર્ણય એવું નથી જણાવતો કે એક સુસ્ત મુકદ્દમાકાર અપીલ અથવા અરજીને પસંદ કરવા માટે પોતાનો સમય આરામથી પસંદ કરી શકે છે.બીજી તરફ, ઉપરોક્ત ચુકાદામાં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે અદાલતે વિરોધી પક્ષને સંપૂર્ણપણે ભૂલવો જોઈએ નહીં.તે જોવામાં આવે છે: (એસ સી સી પાનું ૧૨૮, ફકરો ૧૧)

"૧૧.....તે મહત્તમ હિત રિપબ્લિકે અપ સીટ ફિનિસ લિટિયમમાં સમાવિષ્ટ છે (સામાન્ય કલ્યાણ માટે મુકદ્દમા માટે સમય ફાળવવામાં આવે છે).મર્યાદાના નિયમો પક્ષકારોના અધિકારોનો નાશ કરવા માટે નથી.તેઓ એ જોવા માટે છે કે પક્ષો વિલંબિત ચુકિતઓનો આશરો ન લે, પરંતુ તાત્કાલિક તેમના ઉપાયની શોધ કરે.વિચાર એ છે કે દરેક કાનૂની ઉપાયને કાયદાકીય રીતે નિર્ધારિત સમયગાળા માટે જીવંત રાખવો જોઈએ.

૨૨ રામલાલ અને અન્ય વિરુદ્ધ રેવા કોલફિલ્ડ્સ લિમિટેડ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૨ એસ.સી. ૩૬૧ માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે (એ.આઈ.આર. પૃષ્ઠ ૩૬૩-૬૫):

"મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ નું અર્થઘટન કરતી વખતે, બે મહત્વપૂર્ણ બાબતોને ધ્યાનમાં રાખવી સુસંગત છે. પ્રથમ વિચાર એ છે કે અપીલ કરવા માટે નિર્ધારિત સમય મર્યાદાની સમાપ્તિથી હુકમનામા ધારકને પક્ષકારો વચ્ચે હુકમનામાને બંધનકર્તા ગણવાનો અધિકાર મળે છે અને સમય વીતી જવાને કારણે હુકમનામા ધારકને મળેલા આ કાનૂની અધિકારને હળવાશથી ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. બીજો વિચાર જેની અવગણના કરી શકાય નહીં તે એ છે કે જો વિલંબને માફ કરવા માટે પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવે તો વિલંબને માફ કરવા અને અપીલને સ્વીકારવા માટે અદાલતને વિવેકબુદ્ધિ આપવામાં આવે છે.' તેના પર ભાર મૂકવો જરૂરી છે કે જો પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું હોય તો પણ પક્ષને અધિકારની બાબત તરીકે પ્રશ્નમાં વિલંબની માફીનો હક નથી. પર્યાપ્ત કારણનો પુરાવો એ કલમ ૫ દ્વારા અદાલતમાં રોકાયેલા વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગ માટે પૂર્વશરત છે. આ બાબતનો આ પાસું સ્વાભાવિક રીતે તમામ સંબંધિત તથ્યોની વિચારણા રજૂ કરે છે અને આ તબક્કે પક્ષની નિષ્ઠાની ખંત વિચારણા માટે પડી શકે છે. (ભાર આપવામાં આવ્યો છે)

૨૩ હકીકતો અને સંજોગોમાં, અમારો અભિપ્રાય છે કે પ્રતિવાદી લાભાર્થી અપીલની ઉપાયનો લાભ લેવામાં ખંત રાખતા ન હતા.અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબની માફી માંગતી અરજીમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનો કોર્ટના વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ સ્વીકાર્ય કારણ બતાવે છે, તેના પક્ષમાં પૂરતું કારણ તો દૂરની વાત છે.

૨૪ પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ સુબે રામ અને અન્ય, ૧૯૯૭ ૯ એસ.સી.સી. ૬૯માં આ અદાલતના નિર્ણય પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.આ અદાલતે વિશેષ રજા દ્વારા અપીલને પસંદ કરવામાં ૩૩૭૯ દિવસના વિલંબને માફ કર્યો હતો.ઉક્ત નિર્ણય મોટે ભાગે તે કેસની હકીકતો સુધી મર્યાદિત છે અને એવો કોઈ કાયદો નથી કે જેનાથી અમને ચુકાદાનું વધુ વિશ્લેષણ કરવાની જરૂર પડે.

૨૫ જાહેર હિત અને જાહેર નાણાંની સંડોવણી પર આધારિત રજૂઆતો – પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલે યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ બલબીર સિંહ અને અન્ય, ૨૦૦૦ ૧૦ એસ સી સી ૬૧૧ માં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખીને તેમની રજૂઆત કરી

હતી કે જ્યારે પણ જાહેર હિત અને જાહેર નાણાં સામેલ હોય ત્યારે અદાલતોએ વિલંબને માફ કરવામાં ઉદાર હોવું જોઈએ.ઉક્ત નિર્ણયમાં એટલું જ જણાવવામાં આવ્યું છે કે કેસની પરિસ્થિતિઓમાં કોર્ટ વિલંબને માફ કરવા તરફ ઝુકાવ ધરાવતી હતી, ખાસ કરીને, "કારણ કે તે જાહેર હિતમાં છે કારણ કે તેમાં જાહેર નાણાં સામેલ છે."ચુકાદા પરથી હકીકતો સ્પષ્ટ નથી અને અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરવા માટે કયા જાહેર હિતના પરિમાણોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા હતા.

૨૬ મૂળભૂત રીતે મર્યાદાના કાયદા જાહેર નીતિ પર આધારિત છે.હાલસ્બરીના ઇંગ્લેન્ડના કાયદા, ચોથી આવૃત્તિ, ભાગ ૨૮, પૃષ્ઠ ૨૬૬, ફરો ૬૦૫ માં, મર્યાદા અધિનિયમોની નીતિ નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવી છે:

"૬૦૫.મર્યાદા અધિનિયમોની નીતિ.— અદાલતોએ મર્યાદાના કાયદાના અસ્તિત્વને સમર્થન આપતા ઓછામાં ઓછા ત્રણ જુદા જુદા કારણો વ્યક્ત કર્યા છે, જેમ કે, (i) લાંબા સમયથી સુષુપ્ત દાવાઓમાં ન્યાય કરતાં ફૂરતા વધુ હોય છે, (ii) પ્રતિવાદીએ જણાવેલ દાવાનો વિવાદ કરવા માટે પુરાવા ગુમાવ્યા હોઈ શકે છે,

(iii) કાર્યવાહીના સારા કારણો ધરાવતી વ્યક્તિઓએ વાજબી ખંતથી તેનો પીછો કરવો જોઈએ.

૨૭ મર્યાદાના કાયદાઓને કેટલીકવાર 'શાંતિના કાયદા' તરીકે વર્ણવવામાં આવે છે.મર્યાદાનો અમર્યાદિત અને કાયમી ખતરો અસુરક્ષા અને અનિશ્ચિતતા પેદા કરે છે; જાહેર વ્યવસ્થા માટે કોઈ પ્રકારની મર્યાદા આવશ્યક છે.આ અદાલતે રાજેન્દ્ર સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ સાન્ટા સિંહ અને અન્ય, ૧૯૭૩ ૨ એસ.સી.સી. ૭૦૫ માં અવલોકન કર્યું છે:(એસ સી સી પાના ૭૧૨, ફકરો ૧૮)

"૧૮.મર્યાદાના કાયદાનો ઉદ્દેશ્ય લાંબા સમય સુધી આનંદ માણવાથી અથવા પક્ષની પોતાની નિષ્ક્રિયતા, બેદરકારી અથવા વિલંબથી જે હક અને ન્યાયમાં પ્રાપ્ત થયું હોય અથવા જે ગુમાવ્યું હોય તેનાથી ખતેલ અને વંચિતતાને અટકાવવાનો છે.

૨૮ તિલોકચંદ મોતીચંદ વિરુદ્ધ એચ.બી. મુનશી, ૧૯૬૯ ૨ એસ.સી.આર. ૮૨૪ માં, આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે આ સિદ્ધાંત "ઇન્ટરેસ્ટ રિપબ્લિકે યુટ સીટ ફિનિસ લિટમ" ના સિદ્ધાંત પર આધારિત છે, એટલે કે રાજ્યના હિતમાં એ જરૂરી છે કે

મુકદ્દમાનો અંત આવે પરંતુ તે જ સમયે મર્યાદાનો કાયદો એ છેતરપિંડી અને ખોટી જુબાનીને દબાવીને, ખંતને ઝડપી બનાવીને અને જુલમને રોકીને ખાનગી ન્યાય સુનિશ્ચિત કરવાનું એક સાધન છે.

૨૯ આપણા હાથ પરથી એ પુનઃકથનની જરૂર નથી કે મુકદ્દમા માટે સમય મર્યાદા નક્કી કરવાનો ઉદ્દેશ જાહેર નીતિ પર આધારિત છે, જે સામાન્ય કલ્યાણના હેતુ માટે કાનૂની ઉપાય માટે જીવનકાળ નક્કી કરે છે.તેઓ એ જોવા માટે છે કે પક્ષો વિલંબિત ચુકિતઓનો આશરો ન લે, પરંતુ તેમના કાનૂની ઉપાયોનો તાત્કાલિક લાભ લે.સેલ્મન્ડ તેમના ન્યાયશાસ્ત્રમાં જણાવે છે કે કાયદાઓ જાગૃત લોકોની સહાય માટે આવે છે, નિંદ્રાધીન લોકોની નહીં.

૩૦ સંબંધિત કાયદાઓ દ્વારા અદાલતોને જ્યાં પણ વિવેકબુદ્ધિ આપવામાં આવે છે, ત્યાં જાહેર હિત નિઃશંકપણે સર્વોચ્ચ વિચારણા છે.વાસી દાવાઓ અને કાર્યવાહીની બહુવિધતાને આગળ ધપાવવાથી કોઈ પણ રીતે જાહેર હિત સચવાતું નથી.જમીન ગુમાવનારાઓને વળતરની તાત્કાલિક અને સમયસર

ચુકવણી કરવી એ તેમના પુનર્વસવાટ/પુનઃસ્થાપનમાં મદદરૂપ થવા માટે જાહેર નીતિનો એક અભિન્ન ભાગ છે. જાહેર હિતની માંગ છે કે રાજ્ય અથવા સંપાદનના લાભાર્થીને, જે પણ કિસ્સો હોય, કાયદામાં મેળવેલા કાયદેસરના અધિકારોને અસ્થિર કરવા માટે કોઈ પણ કાર્યમાં સામેલ થવાની મંજૂરી ન હોવી જોઈએ, જ્યાં સુધી દાવેદારો એવા લાભ મેળવવા માટે દોષિત ન હોય કે જે કાયદામાં અન્યથા કોઈ પણ છેતરપિંડીપૂર્ણ રીતે હકદાર નથી. કોઈએ એ મૂળભૂત હકીકત ન ભૂલવી જોઈએ કે જે પ્રાપ્ત થાય છે તે જમીન નથી પરંતુ જમીન ગુમાવનારાઓની આજીવિકા છે. મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી સાથે કામ કરતી વખતે અદાલતોએ આ જાહેર હિતના પરિમાણોને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ. જમીન હારી ગયેલાઓને કાયદાકીય કાર્યવાહીના સમાપ્તિના વર્ષો પછી કાયદાની અદાલતોમાં ખેંચી લાવવાથી કોઈ જાહેર હિત જળવાશે નહીં. જાહેર આવકના જોડાણના આધારે આવા વિલંબનું કોઈ યોગ્ય સમજૂતી આપ્યા વિના અતિશય વિલંબને માફ કરીને સ્થાયી અધિકારોમાં હળવાશથી દખલ કરી શકાતી નથી. તે કોઈ જાહેર હિતની સેવા કરતું નથી.

૩૧ તે ત્યારે સાચું છે જ્યારે રાજ્ય અને તેના સાધનો અરજદારો હોય જેઓ વિલંબની માફી માંગે છે, તેઓ અમુક હદ સુધી છૂટછાટના હક્કદાર હોઈ શકે છે પરંતુ મર્યાદાનો કાયદો નાગરિક અને સરકારી સત્તાવાળાઓ માટે સમાન છે.મર્યાદા અધિનિયમ અપીલ અથવા અરજીઓ દાખલ કરવા માટે સરકારને અલગ સમયગાળાની જોગવાઈ કરતો નથી.તે એક અલગ બાબત હશે જ્યાં સરકાર એવો કેસ બનાવે છે કે જ્યાં તેના અધિકારીઓ અથવા એજન્ટો દ્વારા છેતરપિંડી અથવા સાંઠગાંઠના કૃત્યોને કારણે જાહેર હિતને નુકસાન થયું છે અને જ્યાં અધિકારીઓ સ્પષ્ટપણે તેની સાથે વિરોધાભાસી હેતુઓ ધરાવતા હતા.આપેલ કેસમાં જો આવા કોઈ તથ્યો રજૂ કરવામાં આવે અથવા સાબિત કરવામાં આવે તો તેમને વિચારણામાંથી બાકાત રાખી શકાય નહીં અને તે પરિબળો ન્યાયિક ચુકાદામાં જઈ શકે છે.વર્તમાન કેસમાં, આવા કોઈ તથ્યોની દલીલ કરવામાં આવી નથી અને સાબિત કરવામાં આવ્યા નથી, જો કે પ્રતિવાદી માટેના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા સાંઠગાંઠ અને છેતરપિંડી સૂચવવાનો નબળો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ કોઈ આધાર વિના.અમે દલીલોમાં કોઈ યોગ્ય પાયો ન હોવાને કારણે બારમાં કરવામાં આવેલી રજૂઆતને મંજૂરી આપી શકતા નથી.

૩૨. હરિયાણા સ્ટેટ હેન્ડલૂમ એન્ડ હેન્ડીક્રાફ્ટ્સ કોર્પોરેશન લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ જૈન સ્કૂલ સોસાયટીના કેસમાં (૨૦૦૩) ૧૨ એસ સી સી ૫૩૮ માં સુપ્રીમ કોર્ટે ૨૨ વર્ષના સમયગાળા પછી વળતર વધારવાની અરજી પર વિચાર કરવાનો ઇનકાર કયો હતો.કોર્પોરેશનની અપીલને મંજૂરી આપતી વખતે અને હાઈકોર્ટના આદેશને બાજુ પર રાખીને, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

૬ તે પછી રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદીઓએ રિટ અરજી દાખલ કરી ન હતી કારણ કે અન્ય કોઈ પક્ષે સંપાદનને પડકાર્યો હતો અને કાયદાની અદાલતમાંથી સ્ટે ઓર્ડર મેળવ્યો હતો.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે, મુકદ્દમાનો નિકાલ થયા પછી જ રિટ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.અમને આ રજૂઆતમાં પણ કોઈ તથ્ય દેખાતું નથી.આ મુકદ્દમાને પ્રતિવાદીઓ અથવા પ્રતિવાદીઓની જમીનના સંપાદન સાથે કોઈ સંબંધ નહોતો.પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામા આવેલી રિટ અરજીમાં તે કાર્યવાહી વિશે એક શબ્દ પણ નથી.તે કાર્યવાહીની હકીકત રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા જવાબમાં જ નોંધવામાં આવી હતી.રાજ્યએ તે મુકદ્દમાના આધારે જે હેતુ માટે જમીન હસ્તગત

કરવામાં આવી હતી તે હેતુ માટે જમીનનો ઉપયોગ ન કરવા માટે વાજબી ઠેરવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.માત્ર એટલા માટે કે આ હકીકતનો ઉલ્લેખ રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો, તે પ્રતિવાદીઓને વિલંબને ન્યાયી ઠેરવવા અને તેમની તરફથી લગામ બાંધવા માટેનું બહાનું પૂરું પાડતું હતું.

૭ તે પછી રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદીઓ તરફથી વિલંબ અને વિલંબ હોવા છતાં, રાજ્ય અને હસ્તગત કરતી સંસ્થા દ્વારા છેતરપિંડી કરવામાં આવી રહી હોવાથી રિટ અરજી દાખલ કરવામાં વાજબી હતી.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જમીન અન્ય કોઈ સંસ્થાને ટ્રાન્સફર કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી, તેમ છતાં સંપાદન અપીલકર્તાઓની વતી કરવામાં આવ્યું હતું.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદીઓએ રિટ અરજી દાખલ કરી હતી કારણ કે આ છેતરપિંડી તેમના ધ્યાનમાં આવી હતી.આ દલીલમાં પણ અમને કોઈ તથ્ય દેખાતું નથી.રિટ અરજીમાં છેતરપિંડીનું કોઈ કારણ નથી.આ એવા તથ્યો પણ છે જે રાજ્ય દ્વારા રિટ અરજીમાં દાખલ કરવામાં આવેલા જવાબના પરિણામે પ્રકાશમાં આવ્યા હતા.રાજ્ય દ્વારા જ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે અપીલકર્તાઓ પાસે જમીન વિકસાવવા માટે પૈસા નથી અને તેથી જમીન અન્ય

કોઈ પક્ષને ટ્રાન્સફર કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો હતો.આનાથી કલમ ૪ની સૂચના બહાર પાડ્યાના ૨૨ વર્ષ પછી દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજીને મંજૂરી આપવા માટે કોઈ આધાર મળતો નથી.

૮ તાજેતરમાં, ઉત્તર ભારતીય કાય ઉદ્યોગો વિરુદ્ધ જસવંત સિંહના કેસમાં (૨૦૦૩) ૨ એસ.સી.સી. ૩૩૫માં નોંધાયેલા કેસમાં, આ અદાલતે પ્રશ્ન વિચાર્યો હતો કે શું કલમ ૪ હેઠળ સૂચના બહાર પાડ્યાના ૧૭ વર્ષ પછી દાખલ કરાયેલી રિટ અરજીને મંજૂરી આપી શકાય છે.આ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે આવી રિટ અરજીને મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં.એવું માનવામાં આવે છે કે વિલંબના આધારે રિટ અરજીને રદ કરવી જોઈએ અને તે પોતે જ બંધ થઈ જાય છે.એવું માનવામાં આવે છે કે માત્ર વધારાના વળતરની ચૂકવણી ન કરવી અથવા જમીન જે હેતુ માટે હસ્તગત કરવામાં આવી હતી તે હેતુ માટે ઉપયોગમાં લેવાઈ ન હતી તે વિલંબ અને વિલંબને ન્યાયી ઠેરવવા માટેનું કોઈ કારણ નથી.અમે તેમાં વ્યક્ત કરાયેલા મંતવ્ય સાથે સંપૂર્ણ સંમત છીએ.

૯ આ કિસ્સામાં, ૨૨ વર્ષથી વધુના વિલંબ અને વિલંબ માટે કોઈ સ્પષ્ટતા નથી, ખાસ કરીને જ્યારે પ્રતિવાદીઓએ વળતર વધારવા માટે અરજી કરી હતી.

૩૩. (૧૯૯૧) જ એસ સી સી ૧ માં નોંધાયેલા પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ ગુરદેવ સિંહના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષનો મુદ્દો એ હતો કે જે એક બરતરફ કર્મચારી દ્વારા એ આધાર પર દાખલ કરાયેલી ઘોષણા માટેના મુકદ્દમાને નિયંત્રિત કરતી મર્યાદા હતી કે તે બરતરફી રદબાતલ અને બિનઅસરકારક હોવાથી સેવામાં ચાલુ રહ્યો હતો. પંજાબ રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને મંજૂરી આપતી વખતે, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

૭ આ તાત્કાલિક કેસોમાં, પ્રતિવાદીઓને સેવામાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા. કદાચ ગેરકાયદેસર રીતે. બરતરફીના આદેશથી તેમની સેવામાં ચાલુ રહેવાના અધિકારનું સ્પષ્ટ ઉદ્ધંધન થયું છે અને ખરેખર તેઓને તેમની બરતરફીની તારીખથી ઓફિસમાં આવતા અટકાવવામાં આવ્યા હતા. તેમને તે તારીખથી પગાર ચૂકવવામાં આવ્યો નથી. તેઓ એ ફરિયાદ સાથે કોર્ટમાં આવ્યા હતા કે તેમની સેવામાંથી બરતરફી કાયદામાં બરતરફી નહોતી. તેમના મતે બરતરફીનો આદેશ ગેરકાયદેસર, બિનકાર્યક્ષમ

અને બંધનકર્તા ન હતો.તેઓ ઈચ્છતા હતા કે અદાલત જાહેર કરે કે તેમની બરતરફી રદબાતલ અને બિનઅસરકારક છે અને તેમના પર બંધનકર્તા નથી અને તેઓ સેવામાં ચાલુ રહેશે.આ કેસોના હેતુ માટે, આપણે માની શકીએ છીએ કે બરતરફીનો આદેશ રદબાતલ, બિનકાર્યક્ષમ અને અધિકારથી બહાર હતો અને રદબાતલ ન હતો.જો કોઈ કાયદો રદબાતલ અથવા અતિરેકપૂર્ણ હોય તો તેને કોર્ટ દ્વારા જાહેર કરવા માટે તે પૂરતું છે અને તે આપોઆપ પડી જાય છે.તેને બાજુ પર મૂકવાની જરૂર નથી.પીડિત પક્ષ ફક્ત એવી ઘોષણા માંગી શકે છે કે તે રદબાતલ છે અને તેના પર બંધનકર્તા નથી.ઘોષણા માત્ર વર્તમાન સ્થિતિની જાહેરાત કરે છે અને નવી સ્થિતિ ઉત્પન્ન કરવા માટે તેને 'દબાવી' દેતી નથી.

૮ પરંતુ તેમ છતાં વિવાદિત બરતરફી આદેશ ઓછામાં ઓછો વાસ્તવિક કામગીરી ધરાવે છે, જ્યાં સુધી તેને સક્ષમ સંસ્થા અથવા અદાલત દ્વારા રદબાતલ અથવા નકામી જાહેર કરવામાં ન આવે.સ્મિથ વિરુદ્ધ ઈસ્ટ એલો રૂલ ડિસ્ટ્રિક્ટ કાઉન્સિલ, (૧૯૫૬) એ.સી. ૭૩૬ના પૃષ્ઠ ૭૬૮માં લોર્ડ રેડકિલફે અવલોકન કર્યું હતું:(બધા ER પાનું ૮૭૧)

"સદ્ભાવનાથી ન કરવામાં આવે તો પણ આદેશ એ કાયદાકીય પરિણામો માટે સક્ષમ કાર્ય છે, પરંતુ તેના કપાળ પર અમાન્યતાની કોઈ નિશાની નથી.જ્યાં સુધી અમાન્યતાના કારણને સ્થાપિત કરવા અને તેને રદ કરવા અથવા અન્યથા અસ્વસ્થ કરવા માટે કાયદામાં જરૂરી કાર્યવાહી કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે તેના દેખીતા હેતુ માટે સૌથી દોષરહિત આદેશો જેટલું અસરકારક રહેશે.

૯ આ સિદ્ધાંતને અનુરૂપ, પ્રોફેસર વેડ જણાવે છે કે, જ્યાં ‘અમાન્યતાની બ્રાન્ડ’ સ્પષ્ટપણે દેખાય છે ત્યાં પણ આ સિદ્ધાંત સમાન રીતે સાચો હોવો જોઈએ.કારણ કે ત્યાં પણ કાયદામાં અસરકારક રીતે આદેશનો પ્રતિકાર કરી શકાય છે, માત્ર કોર્ટના નિર્ણયને મેળવીને જ. પ્રોફેસર વેડ આ સિદ્ધાંતોનો સારાંશ આપે છે:

"વાસ્તવિકતા એ છે કે કોર્ટ માત્ર ત્યારે જ આદેશને અમાન્ય ગણશે, જ્યારે યોગ્ય કાર્યવાહી અને સંજોગોમાં યોગ્ય વ્યક્તિ દ્વારા યોગ્ય ઉપાયની માંગ કરવામાં આવે.આ આદેશ કાલ્પનિક રીતે રદબાતલ હોઈ શકે છે, પરંતુ અદાલત વાદીના સ્ટેવિંગના અભાવને કારણે તેને રદ કરવાનો ઇનકાર કરી શકે છે, કારણ કે તે

વિવેકાધીન ઉપાયને લાયક નથી, કારણ કે તેણે તેના અધિકારોને માફ કર્યા છે, અથવા અન્ય કોઈ કાનૂની કારણોસર.આવા કોઈપણ કિસ્સામાં 'રદ' આદેશ અસરકારક રહે છે અને વાસ્તવમાં માન્ય છે.એવું થાય છે કે એક આદેશ એક હેતુ માટે રદબાતલ હોઈ શકે છે અને બીજા માટે માન્ય હોઈ શકે છે, અને તે એક વ્યક્તિ સામે રદબાતલ હોઈ શકે છે પરંતુ બીજા સામે માન્ય હોઈ શકે છે.((એ જ પાના નંબર ૩૫૨)

૧૦ આ સિદ્ધાંતો પરથી સ્પષ્ટ થશે કે આદેશની અમાન્યતાથી પીડિત પક્ષે એ ઘોષણાની રાહત માટે કોર્ટનો સંપર્ક કરવો પડશે કે તેની સામેનો આદેશ બિનઅસરકારક છે અને તેના પર બંધનકર્તા નથી.તેણે નિર્ધારિત સમય મર્યાદાની અંદર કોર્ટનો સંપર્ક કરવો જોઈએ.જો કાયદાકીય સમય મર્યાદા સમાપ્ત થઈ જાય તો અદાલત માંગવામાં આવેલી ઘોષણા આપી શકતી નથી.

૧૧ જોકે, પ્રતિવાદીઓના વકીલે સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિરુદ્ધ સૈયદ કવામરાલી, ૧૯૬૭ સર્વ એલ.આર. ૨૨૮ (એસ.સી.)માં આ કોર્ટના નિર્ણય પર મજબૂત આધાર રાખ્યો છે.હાઈકોર્ટે પણ એ નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે કે દાવો મર્યાદા દ્વારા સંચાલિત

નથી.આપણે આ કેસની વિગતવાર તપાસ કરી શકીએ છીએ.તે
 કેસમાં પ્રતિવાદી સેન્ટ્રલ પ્રોવિન્સ પોલીસ ફોર્સમાં સબ-
 ઇન્સ્પેક્ટર હતા.તેમને ૨૨/૧૨/૧૯૪૫ના રોજ સેવામાંથી
 બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા.તે આદેશ સામેની તેમની અપીલને
 પ્રાંતીય સરકાર, મધ્ય પ્રાંતો અને બેરાર દ્વારા ૦૮/૦૪/૧૯૪૭ના
 રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.તેમણે ૦૮/૧૨/૧૯૫૨ ના રોજ
 એ આક્ષેપ સાથે દાવો કર્યો હતો કે બરતરફીનો આદેશ સેન્ટ્રલ
 પ્રોવિન્સ અને બેરાર પોલીસ રેગ્યુલેશનના પેરા ૨૪૧ની વિરુદ્ધ છે
 અને તે રીતે કાયદાની વિરુદ્ધ અને રદબાતલ છે, અને દાવો દાખલ
 કરવાની તારીખના તરત પહેલાંના ત્રણ વર્ષ માટે પોલીસના સબ-
 ઇન્સ્પેક્ટર તરીકેના તેમના પગાર અને મોંઘવારી ભથ્થાના હિસાબે
 ૪૭૨૪/૫ રૂપિયાની વસૂલાત માટે પ્રાર્થના કરી હતી.સુટનો હુકમ
 કરવામાં આવ્યો હતો અને સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ અપીલમાં એવી
 વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે જો બરતરફીનો આદેશ કાયદાની
 જોગવાઈઓથી વિપરીત હોય તો પણ, જ્યાં સુધી તેને રદ કરવામાં
 ન આવે ત્યાં સુધી બરતરફી માન્ય રહેશે અને જ્યારે બરતરફીના
 આદેશને રદ કરવા માટેનો આદેશ મેળવવાનો સમય પૂરો થઈ ગયો
 હોય ત્યારે પગારના સંદર્ભમાં કોઈ રાહત આપી શકાશે નહીં.તે
 જોવામાં આવ્યું હતું:(એસ.એલ.આર. પાનું ૨૩૪, ફકરો ૨૦)

"તેથી અમે માનીએ છીએ કે નિયમોની ફરજિયાત જોગવાઈના ઉદ્ધંધન સાથે બરતરફીનો આદેશ કરવામાં આવ્યો છે, જે અંતર્ગત માત્ર કલમ ૭ હેઠળ સજાની સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય છે, તે સંપૂર્ણપણે અમાન્ય છે.તેથી, બરતરફીના આદેશનું કોઈ કાનૂની અસ્તિત્વ નહોતું અને પ્રતિવાદી માટે કોર્ટ દ્વારા આદેશને રદ કરવાની જરૂર નહોતી.મર્યાદાનો બચાવ જે માત્ર એ દલીલ પર આધારિત હતો કે આદેશ અમાન્ય બને તે પહેલાં તેને અદાલત દ્વારા રદ કરવો પડશે, તેથી તેને નકારી કાઢવો જોઈએ.

૧૨ આ અવલોકનો વર્તમાન કેસમાં વાદીઓને થોડી મદદ કરે છે.આ અદાલતે માત્ર એટલું જ ભાર મૂક્યો હતો કે બરાર પોલીસ નિયમોના પરિચ્છેદ ૨૪૧ની વિરુદ્ધ હોવાથી બરતરફીનો આદેશ અમાન્ય હોવાથી તેને રદ કરવાની જરૂર નથી.પરંતુ એ નોંધવું જોઈએ કે સૈયદ કમરાલે મર્યાદાના સમયગાળામાં દાવો દાખલ કર્યો હતો.તેમને ૨૨/૧૨/૧૯૪૫ના રોજ બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા.બરતરફીના આદેશ સામેની તેમની અપીલ ૦૮/૦૪/૧૯૪૭ના રોજ પ્રાંતીય સરકાર દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી.તેઓ એ દાવો લાવ્યા હતા, જેના કારણે

૦૮/૧૨/૧૯૫૨ના રોજ સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ કરવામાં આવી હતી.સૈયદ કમરાલીને દાવો કરવાનો અધિકાર ત્યારે મળ્યો જ્યારે પ્રાંતીય સરકારે તેમની અપીલને ફગાવી દીધી અને બરતરફીના મૂળ આદેશને સમર્થન આપ્યું અને મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૦૮ની કલમ ૧૨૦ હેઠળ નિર્ધારિત તારીખથી છ વર્ષની અંદર દાવો કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૩ અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ જગદીશ પ્રસાદ માથુર વિરુદ્ધ યુનાઈટેડ પ્રોવિન્સ સરકાર, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૬ ઓલ ૧૧૪ માં એવો મત અપનાવ્યો છે કે બરતરફ કરાયેલા કર્મચારી દ્વારા એ આધાર પર ઘોષણા માટેનો દાવો કે તેની બરતરફી રદબાતલ છે તે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૧૨૦ દ્વારા સંચાલિત છે. આવો જ મત અવધ ચીફ કોર્ટ દ્વારા અબ્દુલ વકીલ વિરુદ્ધ સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ, એ.આઈ.આર. ૧૯૪૩ અવધ ૩૬૮ માં અપનાવવામાં આવ્યો છે.અમારા મતે તે યોગ્ય દૃષ્ટિકોણ છે.એક દાવો કે વાદી વિરુદ્ધ પસાર કરાયેલ બરતરફી અથવા સેવા સમાપ્તિનો આદેશ ખોટો, ગેરકાયદેસર અથવા અલ્ટ્રા વાયર્સ છે તે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૧૧૩ દ્વારા સંચાલિત છે. આ અને અન્ય કેસોમાં પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો વિરોધાભાસી નિર્ણય (પંજાબ રાજ્ય

વિરુદ્ધ અજીત સિંહ, (૧૧૯૮૮) ૧ સર્વ એલઆર ૯૬ (પંજુ અને હર) અને (ii) પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ રામ સિંહ, (૧૯૮૬).૧ સર્વ એલ.આર. ૩૭૯ (પંજાબી અનેહર) સાચું નથી અને તેને રદ કરવામાં આવે છે.

૩૪. (૨૦૦૫) ૧૧ એસ.સી.સી. ૮૦૦ માં નોંધાયેલા પી. મણિ મૂપનાર વિરુદ્ધ કે. રાજમ્મલના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

જ હાઈકોર્ટને ૨૫૯૮ દિવસના અતિશય વિલંબને માફ કરવા માટે દર્શાવવામાં આવેલા કારણની પર્યાપ્તતાના પ્રશ્નમાં જવાની જરૂર હતી, જે તેણે કર્યું ન હતું અને તેના બદલે, ગુણદોષના આધારે સમગ્ર બાબતનો એકંદર દષ્ટિકોણ લઈને સુધારાની અરજીઓને મંજૂરી આપવા માટે આગળ વધી હતી.

પ અમારા મતે, ટ્રાયલ કોર્ટના વિલંબને માફ કરવાનો ઇનકાર કરવાના આદેશને ઉલટાવી દેવામાં હાઈકોર્ટે ભૂલ કરી છે.વિલંબને માફ કરવા માટે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલ ખુલાસો સ્વીકારવા માટે હાઈકોર્ટ માટે ખુદ્દું હતું, પરંતુ કારણની પર્યાપ્તતા દર્શાવવા અંગે ટ્રાયલ કોર્ટના તારણોને બાજુ પર રાખ્યા વિના,

હાઈકોર્ટને વિવાદના ગુણદોષમાં પ્રવેશવાની અને વિલંબને માફ કરવાની મંજૂરી નહોતી.

૩૫. મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલના કેસમાં, અહમદનગર અને અન્ય વિરુદ્ધ શાહ હૈદર બેગ અને અન્ય (૨૦૦૦) ૨ એસ.સી.સી. ૪૮ માં નોંધાયેલ, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

૧૪ આમ હાઈકોર્ટે તથ્યપૂર્ણ વિગતોને ખોટી રીતે મૂકી છે અને તેને ખોટી રીતે વાંચી છે.તે હવે કાયદાનો એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે અને આપણે આ મુદ્દા પર એટલું વિસ્તારથી કહેવાની જરૂર નથી કે મર્યાદાનો કોઈ સમયગાળો નક્કી નથી, પરંતુ ઘટનાઓના સામાન્ય ક્રમમાં, દીવાની કાર્યવાહી દાખલ કરવા માટે પક્ષકારનો સમયગાળો માર્ગદર્શક પરિબળ હોવો જોઈએ.સામાન્ય રીતે લોકોના દુઃખોને ઘટાડવા માટે આ અસાધારણ અધિકારક્ષેત્ર ઉપલબ્ધ છે તે સાચું છે, પરંતુ એ ઉલ્લેખ કરવો અયોગ્ય નથી કે બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ કાયદાકીય અદાલતોને આ અસાધારણ અધિકારક્ષેત્ર ખૂબ જ યોગ્ય અને સમાન સિદ્ધાંત પર આપવામાં આવ્યું છે.તેથી, સમાન સિદ્ધાંત, એટલે કે, 'વિલંબ ખામીઓ સમાનતા' બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ રાહત આપવાની બાબતમાં તેની સંપૂર્ણ અરજી

છે.જો કોઈએ પોતાના કૃત્ય અથવા વર્તન દ્વારા પોતાના અધિકારોને અવગણ્યા ન હોય તો વિવેકાધીન રાહત મેળવી શકાય છે.ઇકિવટી આજસુ મુકદ્દમાકાર કરતાં સાવધને તરફેણ કરે છે અને આ કાયદાનો મૂળ સિદ્ધાંત હોવાથી, સૂચના રદ થવા પર કબજો પુનઃસ્થાપિત કરવા બાબતે જે આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો છે, તે આદેશ આપવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી અને થઈ પણ શકે નહીં.હાઈકોર્ટે હકીકતમાં એ હકીકતની દૃષ્ટિ ગુમાવી દીધી હતી કે વર્ષ ૧૯૫૨થી જમીન ખાસ કરીને વિકાસ યોજનામાં શાળાના મેદાન અને રસ્તાઓના જાહેર હેતુઓ માટે અનામત રાખવામાં આવી હતી અને તેથી જમીન હસ્તગત કરવાની સૂચના ઉપર જણાવ્યા મુજબ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ જારી કરવામાં આવી છે.

૧૮ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ ગ્રેટર બોમ્બે વિરુદ્ધ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડેવલપમેન્ટ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કંપની પ્રાઇવેટ લિમિટેડના કેસમાં આ કોર્ટના અગાઉના નિર્ણયમાં પણ આવો જ મત છે, જે (૧૯૯૬) ૧૧ એસ સી સી ૫૦૧ – (૧૯૯૬ એ આઈ આર (એસ સી ડબલ્યુ) ૩૮૭૧ – એ આઈ આર ૧૯૯૭ એસ સી ૪૮૨) માં નોંધાયેલ છે.સંજોગવશાત્, છેલ્લો નોંધાયેલો નિર્ણય મહારાષ્ટ્ર

પ્રાદેશિક અને નગર આયોજન અધિનિયમ, ૧૯૬૬ હેઠળ જમીન સંપાદન અને માંગણી પર પણા હતો અને અહેવાલના ફક્ત ૨૯માં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું:(એસ સી સી પાનું ૫૨૦)

"૨૯.એક સુસ્થાપિત કાયદો છે કે જ્યારે રિટ અરજી દાખલ કરવામાં અતિશય વિલંબ થાય અને જ્યારે સંપાદન કાર્યવાહીમાં લેવામાં આવેલા તમામ પગલાં અંતિમ બની જાય, ત્યારે કોર્ટે સૂચનાઓને રદ કરવા માટે અણગમો દર્શાવવો જોઈએ.ઉચ્ચ ન્યાયાલય પાસે બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ કલમ ૪(૧) હેઠળની સૂચના અને કલમ ૬ હેઠળની ઘોષણાને રદ કરવાની વિવેકાધીન સત્તાઓ છે.પરંતુ તે તમામ સંબંધિત પરિબલોને વ્યવહારિક વિચારણામાં લઈને ઉપયોગમાં લેવા જોઈએ.જ્યારે એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવ્યો અને કબજો લેવામાં આવ્યો, ત્યારે કોર્ટે એવોર્ડને રદ કરવા માટે તેની સત્તાનો ઉપયોગ ન કરવો જોઈએ, જે કલમ ૨૨૬ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતા પહેલા ધ્યાનમાં લેવા માટેનું એક મહત્વપૂર્ણ પરિબલ છે.આ કેસમાં કોઈ ત્રીજા પક્ષના અધિકારો બનાવવામાં આવ્યા ન હતા તે હકીકત ભાગ્યે જ હસ્તક્ષેપ માટેનું કારણ છે.વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા લેયના આધારે રિટ અરજીને ફગાવી દેવામાં આવેલી

વિવેકબુદ્ધિમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ય યોગ્ય નહોતી.

૧૯ એક પ્રતિવાદી માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી વેણુગોપાલે હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ ડોલી દાસના કેસમાં આ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણય પર મજબૂત આધાર રાખ્યો હતો, જે (૧૯૯૯) ૪ એસ સી સી ૪૫૦ માં નોંધાયેલ છે.આ અદાલતે અહેવાલના ફક્ત ૮માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:(એસ સી સી પાનું ૪૫૫)

"૮.જ્યાં સુધી રિટ અરજી દાખલ કરવામાં પ્રતિવાદીના લેચને લગતા વિવાદની વાત છે, ત્યાં સુધી વિલંબ પોતે જ રાહત માટેના દાવાને હરાવી શકતો નથી, સિવાય કે અપીલકર્તાની સ્થિતિમાં એવો ફેરફાર થયો હોય કે જે સમય વીતી જવાને કારણે અથવા અન્ય પક્ષની નિષ્ક્રિયતાને કારણે પાછો ખેંચી શકાય નહીં.આ બાબત કેસની હકીકતોની તપાસ પર આધારિત હોવાથી અને આવી દલીલ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ઉઠાવવામાં ન આવી હોવાથી, અપીલકર્તાઓને અમારી સમક્ષ પ્રથમ વખત આવી દલીલ ઉઠાવવાની મંજૂરી આપવી યોગ્ય નથી.(ભારણા આપેલું છે).આ

ઉપરાંત, આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે જે સમયગાળા માટે નવીકરણનો વિકલ્પ ઉપયોગમાં લેવાયો છે તે સમયગાળો હજુ પૂરો થયો નથી.આવા સમયગાળાની જાળવણી દરમિયાન ચોક્કસપણે પ્રતિવાદી ફરિયાદ કરી શકે છે કે અપીલકર્તાઓ માટે વિકલ્પનો ઉપયોગ ઉપલબ્ધ ન હતો અને તેથી, હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ પછીના તબક્કે પણ થઈ શકે છે.વધુમાં, રાહત માટે હાઈકોર્ટમાં પહોંચવામાં આ વિલંબના કારણે અપીલકર્તાઓને કોઈપણ રીતે અયોગ્ય મુશ્કેલીમાં મૂકવામાં આવતા નથી.

(ભાર આપવામાં આવ્યો છે)

૩૬. આ કોર્ટના એક વિદ્વાન સિંગલ જજે ચિમનલાલ લલિતભાઈ શાહ વિરુદ્ધ ડાહ્યાભાઈ રણછોડભાઈ અને અન્યના કેસમાં ૧૯૯૫ (૧) જી.એલ.એચ. ૧૧૪૧માં જણાવ્યું હતું કે, પક્ષકાર માટે વૈકલ્પિક રીતે અસંગત દલીલ કરવી ખુદી છે, જો કે કાયદાની નજરમાં આવી અસંગત સ્થિતિ જળવાઈ રહે.અદાલતે એવો મત આપ્યો હતો કે ભાડૂત તરીકેનો દાવો અને વિપરીત કબજા દ્વારા કરવામા આવેલો દાવો પરસ્પર વિનાશક છે કારણ કે ભાડૂત તરીકેનો કબજો હંમેશા પરવાનગી આપે છે, જ્યારે વિપરીત કબજો ક્યારેય પરવાનગી આપતો નથી.હું સંબંધિત અવલોકનો ટાંકી શકું છું:

૩. પ્રતિવાદીઓ વતી પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે કે બોમ્બે રેન્ડ્સ, હોટેલ અને લોજિંગ હાઉસ રેન્ડ્સ કંટ્રોલ એક્ટ, ૧૯૪૭ની કલમ ૨૦ સાથે વાંચવામાં આવેલા ઓર્ડર XVIII નિયમ ૧(યુ)માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને આ ઓર્ડરની અપીલ જાળવી શકાય તેમ નથી અને અરજદારે રિવિઝન દાખલ કરવી જોઈતી હતી.આ અપીલ ૧૯૮૭થી પેન્ડિંગ છે અને વિવાદાસ્પદ ચુકાદામાં આ બાબતને રિમાન્ડ પર મોકલવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે.આ વાંધાનો સામનો કરું તે પહેલાં, આ કેસની હકીકતોમાં, હું રિમાન્ડના આદેશનો સામનો કરવો યોગ્ય માનું છું.એ વિવાદમાં નથી કે વિરોધી કબજાની અરજી વાદીઓ દ્વારા માફ કરવામાં આવી હતી અને તેને માફ કર્યા પછી, દાવો આગળ વધ્યો, પુરાવા પૂરા થઈ ગયા હતા અને ૦૮/૦૧/૬૨ની તારીખનો દસ્તાવેજ ૧૬/૦૪/૮૨ના રોજ રજૂ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, વિરોધી કબજાની અરજી પર પાછા ફરવા માટે સુધારાની માંગ કરતી અરજી ૦૩/૦૯/૧૯૮૨ના રોજ કરવામાં આવી હતી અને ૦૮/૦૯/૧૯૮૨ના રોજ રજૂ કરાયેલા આદેશ વિરુદ્ધ, જેના દ્વારા સુધારાની માંગ કરતી અરજીને નકારી કાઢવામાં આવી હતી, વાદીઓ દ્વારા કોઈ સુધારાની અરજી દાખલ કરવામાં આવી ન હતી.એ ઉલ્લેખ કરવો પણ યોગ્ય છે કે દાવો

કરનારાઓએ ભાડૂત તરીકેના દાવા અને વિપરીત કબજાના માધ્યમથી દાવા અંગે વૈકલ્પિક પરંતુ અસંગત દલીલ કરી છે.એમાં કોઈ શંકા નથી કે પક્ષ માટે વૈકલ્પિક રીતે અસંગત દલીલ કરવી શક્ય છે, જો કે કાયદાની નજરમાં આવી અસંગત સ્થિતિ જાળવી શકાય.પરંતુ એક વાત, જે બાબતની સપાટી પર સ્પષ્ટ છે તે એ છે કે અહીં ભાડૂત તરીકેના દાવા અને વિપરીત કબજા દ્વારા દાવા અંગેની અસંગત દલીલ પરસ્પર વિનાશક છે કારણ કે ભાડૂત તરીકેનો કબજો હંમેશા પરવાનગી આપે છે જ્યારે વિપરીત કબજો ક્યારેય પરવાનગી આપતો નથી.તેથી, જો એવું માનવામાં આવે કે અસંગત દલીલ કરી શકાય છે, તો પણ જો આવી દલીલ પરસ્પર વિનાશક હોય, તો તેને મંજૂરી આપી શકાય નહીં.અરજદાર વતી હાજર થયેલા શ્રી સાજનવાલાએ મારી સમક્ષ એ.આઈ.આર. ૧૯૬૮ સુપ્રીમ કોર્ટ ૧૩૫૫ (પ્રેમ રાજ વિરુદ્ધ ડી.એલ.એફ.એચ. એન્ડ સી. લિમિટેડ) ટાંક્યું છે, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે સ્પેશિફિક રિલીફ એક્ટની કલમ ૩૭માં સમાવિષ્ટ લિફ્ટ-પ્રાવિઝન્સ સાથે કામ કરતી વખતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"આ વિભાગ દ્વારા સ્પષ્ટપણે પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે કે કરારના ચોક્કસ પ્રદર્શન માટે દાવો કરનાર વાદી વૈકલ્પિક રીતે કરાર ૨૯

કરવા માટે દાવો કરી શકે છે પરંતુ તેનાથી વિપરીત પ્રદાન કરવામાં આવ્યું નથી.તેથી વાદી માટે કરાર રદ કરવા માટે દાવો કરવો અને વૈકલ્પિક રીતે ચોક્કસ કામગીરી માટે દાવો કરવો શક્ય નથી.વિશિષ્ટ રાહત અધિનિયમ, ૧૮૭૭ની કલમ ૮૫ એ સિદ્ધાંતો જણાવે છે જેના આધારે કરાર રદબાતલ ઠેરવી શકાય છે.પરંતુ આ વિભાગ અથવા અધિનિયમના અન્ય વિભાગમાં એવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે કરાર રદ કરવા માટે દાવો કરનાર વાદી વૈકલ્પિક રીતે ચોક્કસ કામગીરી માટે દાવો કરી શકે.

૩૭. ભરમાપ્પા નેમન્ના કવાલે અને અન્ય વિરુદ્ધ ધોંડી ભીમા પટેલ અને અન્યના કેસમાં, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૯૭ એસ.સી. ૧૨૨માં નોંધાયેલ છે, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

૪. સ્વીકૃત સ્થિતિ એ છે કે સિવિલ કોર્ટે અપીલકર્તા સામે બેદખલી માટે દાવો ચલાવ્યો હતો કે તે ભાડુઆત નથી, જે આદેશ અંતિમ બની ગયો હતો.ન્યાયિક સંબંધની અછતની આ જ દલીલ ફ્રાંસીમાં ઉઠાવવાની માંગ કરવામાં આવી છે.જ્યારે ઉઠાવવામાં આવેલો વાંધો નકારવામાં આવ્યો, ત્યારે હાઈકોર્ટે રિટ પિટિશન નંબર

૩૩૧૯/૧૯૯૨માં ૨૨ નવેમ્બર, ૧૯૯૧ના રોજ આદેશ આપીને અમલદાર કોર્ટને આ પ્રશ્ન પર જવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.આથી, વિશેષ રજા દ્વારા આ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૫. પ્રતિવાદીઓ માટેના વિદ્વાન વકીલ શ્રી ભાસ્મેએ દલીલ કરી હતી કે બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટ, ૧૯૪૮ની કલમ ૮૫-Aમાં ઉપયોગમાં લેવાતી ચોક્કસ ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને આ પ્રશ્ન પર જવાનો એકમાત્ર સક્ષમ અધિકારી એક્ટ હેઠળનો મહેસૂલ અધિકારી છે અને અપીલકર્તા ભાડૂત છે કે નહીં તે પ્રશ્ન પર જવાનો અધિકાર દીવાની અદાલત પાસે નથી.તેથી, ફાંસી આપતી અદાલતને આ પ્રશ્ન પર વિચાર કરવા માટે નિર્દેશ આપવામાં હાઈકોર્ટ સાચી હતી.તે દુર્ભાગ્યપૂર્ણ છે કે પ્રતિવાદીએ એ હુકમને અંતિમ બનવાની મંજૂરી આપી છે કે તે ભાડુઆત નથી.તેને અંતિમ બનવાની મંજૂરી આપ્યા પછી, તે દલીલ કરવા માટે તે ખુલ્લો નથી કે તે હજુ પણ કાયદા હેઠળ ભાડૂત છે અને તેથી હુકમ રદબાતલ છે.તે સંજોગોમાં, હુકમનામાનો અમલ કરવાનો વાંધો સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરવામાં અમલદારી અદાલત સાચી હતી.આ સંજોગોમાં હાઈકોર્ટને કાર્યકારી અદાલતને વાંધા પર વિચાર કરવા નિર્દેશ આપવો યોગ્ય ન હતો.

બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ દેખરેખના અધિકારક્ષેત્રનો વ્યાપ:

૩૮. હું એ નોંધ સાથે શરૂઆત કરી શકું છું કે બંધારણની કલમ ૨૨૭ દ્વારા આપવામાં આવેલ સુપરિન્ટેન્ડિંગ નિયંત્રણની શક્તિ કોમન લો હેઠળ ઇંગ્લેન્ડની નીચલી કોર્ટ પર કિંગ્સ બેન્ચની કોર્ટ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા નિયંત્રણ જેવી જ છે. કલમ ૨૨૭ અને તેના અવકાશનો ઇતિહાસ એપેક્સ કોર્ટ દ્વારા વાર્યમ સિંહ વિરુદ્ધ અમરનાથ, (૧૯૫૪) SCR ૫૬૫ માં ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો, અને એવું સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૨૨૭ નો ભૌતિક ભાગ ભારત સરકાર અધિનિયમ ૧૯૧૫ ની કલમ ૧૦૭ ની જોગવાઈઓને નોંધપાત્ર રીતે પુનઃઉત્પાદન કરે છે, સિવાય કે સુપરિન્ટેન્ડન્સની શક્તિને કલમ દ્વારા ટ્રિબ્યુનલ્સ સુધી પણ વિસ્તૃત કરવામાં આવી છે.

૩૯. કલમ ૨૨૭નો ઇતિહાસ સૂચવે છે કે આપણા બંધારણના ઘડવૈયાઓ માનતા હતા કે તેઓ ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૩૫ની કલમ ૨૨૪ દ્વારા છીનવી લેવામાં આવેલી સત્તાને હાઈકોર્ટમાં પુનઃસ્થાપિત કરી રહ્યા છે. ભારતના મૂળ બંધારણમાં અનુચ્છેદ ૨૨૭ હાઈકોર્ટને તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ માત્ર તેના પ્રદેશની અંદરની નીચલી અદાલતો પર જ નહીં, પરંતુ વૈધાનિક અથવા અર્ધ ન્યાયિક ટ્રિબ્યુનલ્સ પર પણ કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યો હતો, જેથી

ખાતરી કરી શકાય કે આ તમામ નીચલા સંસ્થાઓ તેમને આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ 'તેમની સત્તાની મર્યાદામાં' અને 'કાનૂની રીતે' કરે છે.પરંતુ તમામ વહીવટી ટ્રિબ્યુનલો પર હાઈકોર્ટના દેખરેખના અધિકારક્ષેત્રને જરૂર મા સુધારા અધિનિયમ, ૧૯૭૬ દ્વારા એ આધાર પર નાબૂદ કરવામાં આવ્યું હતું કે તેનાથી સરકારી નીતિઓના અમલીકરણમાં વિલંબ અને અવરોધ ઊભો થયો હતો.જરૂર મા સુધારા અધિનિયમ, ૧૯૭૮ દ્વારા, લશ્કરી ટ્રિબ્યુનલ સિવાયના તમામ ટ્રિબ્યુનલને ફરીથી હાઈકોર્ટની દેખરેખ હેઠળ લાવવામાં આવ્યા હતા.

૪૦. બંધારણની કલમ ૨૨૭ વિવિધ નિર્ણયોનો વિષય રહી છે.બેબી વિરુદ્ધ ત્રાવણકોર દેવસ્વોમ બોર્ડ, (૧૯૯૮) ૮ એસ.સી.સી. ૩૧૦ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટની સત્તાઓ અન્ય કાયદા દ્વારા તેને આપવામાં આવેલી સુધારાની સત્તાઓ ઉપરાંત છે.

૪૧. અચ્યુતાનંદ વાઘ વિ. પ્રફુલ્લ કુમાર ગાયેન અને અન્ય (૧૯૯૭) ૫ એસ સી સી ૭૬ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના તેમના ન્યાયાધીશોએ અવલોકન કર્યું હતું કે અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ દેખરેખની સત્તા માત્ર વહીવટી દેખરેખ સુધી મર્યાદિત નથી પરંતુ આવી સત્તામાં ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો પણ સમાવેશ થાય છે.કલમ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટની સત્તા અને ફરજ એ સુનિશ્ચિત કરવાની છે કે હાઈકોર્ટથી નીચલા અદાલતો અને ટ્રિબ્યુનલોએ જે કરવાનું હતું તે કર્યું છે.ગેરમાર્ગે દોરનાર

ધારણા અથવા તેના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કાર્ય કરવાના કિસ્સામાં, અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનો ઇનકાર, કાયદાની ભૂલ જે રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ છે, જે કાયદાની માત્ર ભૂલથી અલગ છે, સત્તા અથવા વિવેકબુદ્ધિનો મનસ્વી અથવા તરંગી ઉપયોગ, પ્રક્રિયામાં પેટન્ટ ભૂલ, એવા તારણ પર પહોંચવું જે વિકૃત છે અથવા કોઈ સામગ્રી પર આધારિત નથી અથવા સ્પષ્ટ અન્યાયમાં પરિણમે છે, આર્ટિકલ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટ દખલ કરી શકે છે.

૪૨. સાધના લોધ વિરુદ્ધ નેશનલ ઇન્સ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ, (૨૦૦૩) ૩ એસ સી સી પરજ ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટને આપવામાં આવેલ દેખરેખ અધિકારક્ષેત્ર માત્ર એ જોવા માટે મર્યાદિત છે કે નીચલી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલે તેની મર્યાદામાં કાર્યવાહી કરી છે કે નહીં અને રેકૉર્ડ પર દેખાતી ભૂલને સુધારવા માટે નહીં, કાયદાની ભૂલ તો દૂરની વાત છે. બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ દેખરેખની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, હાઈકોર્ટ અપીલ કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલ તરીકે કામ કરતી નથી. બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ દાખલ કરાયેલી અરજી પર નીચલી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલે જે પુરાવા પર આદેશ પસાર કર્યો હોય તેની સમીક્ષા કરવા અથવા પુનઃતપાસ કરવા અથવા નિર્ણયમાં કાયદાની ભૂલોને સુધારવા માટે હાઈકોર્ટને પણ મંજૂરી નથી.

૪૩. મણી નરીમન દારૂવાલા વિ. ફિરોઝ એન. ભટેના, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૧ એસ.સી. ૧૪૯૪માં સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે હાઈકોર્ટ કોઈ નીચલી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલના તથ્યોના તારણોને રદ કરી શકે છે અથવા અવગણી શકે છે જો આવા નિષ્કર્ષને ન્યાયી ઠેરવવા માટે કોઈ પુરાવા ન હોય.

૪૪. ૧૯૫૪માં, સુપ્રીમ કોર્ટે વર્યામ સિંહ વિરુદ્ધ અમરનાથ (૧૯૫૪) એસ.સી.આર. ૫૬૫ના કેસમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"કલમ ૨૨૭ દ્વારા આપવામાં આવેલી દેખરેખની સત્તાનો ઉપયોગ સૌથી ઓછો અને માત્ર યોગ્ય કિસ્સાઓમાં જ થવો જોઈએ, જેથી તાબાની અદાલતોને તેમની સત્તાની મર્યાદામાં રાખવામાં આવે અને માત્ર ભૂલોને સુધારવા માટે નહીં.

તેથી, અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ ઓછો કરવો જોઈએ.આ સત્તાનું સતત ભારતના સર્વોચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા પાલન કરવામાં આવ્યું છે.

૪૫. એસ્ટ્રેલા રબર વિરુદ્ધ દાસ એસ્ટેટ (પી) લિમિટેડ, ૨૦૦૧ (૮) એસ.સી.સી. ૯૭ ના કેસમાં:(એ આઈ.આર. ૨૦૦૧ એસ.સી. ૩૨૯૫: ૨૦૦૧ એ આઈ.આર. એસ.સી. ૬૦૮૫. ૩૫૪૪) માં સુપ્રીમ કોર્ટે અનુચ્છેદ ૨૨૭ ના અવકાશ અને ક્ષેત્ર પર ટિપ્પણી કરતી વખતે અવલોકન કર્યું છે કે આ અનુચ્છેદ હાઈકોર્ટને તમામ ખોટા નિર્ણયોને સુધારવા અથવા તેના કારણે થતી મુશ્કેલીઓને રોકવા માટે અમર્યાદિત વિશેષાધિકાર આપતો નથી.ત્યારબાદ ભારતના સર્વોચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા એવું અવલોકન કરવામાં આવે છે કે અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ નીચલી અદાલતો અને ટ્રિબ્યુનલના આદેશોમાં દખલ કરવા માટે માત્ર ફરજની ગંભીર ઉપેક્ષા અને કાયદા અથવા ન્યાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોના ઉદ્ધનના કિસ્સાઓમાં જ થઈ શકે છે.

૪૬. ઓસેફ મથાઈ અને અન્ય વિરુદ્ધ એમ અબ્દુલ ખાદિર, ૨૦૦૨ (૧) એસ સી સી ૩૧૯ – (એ આઈ આર ૨૦૦૨ એસ સી ૧૧૦ – ૨૦૦૧ એ આઈ આર એસ સી ૬૦૮૫ ૪૬૭૨) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ, ભારતના સર્વોચ્ચ ન્યાયાલયે અનુચ્છેદ ૨૨૭ વિશે અવલોકન કર્યું છે.તે સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે અરજદાર અધિકારની બાબત તરીકે કલમ ૨૨૭ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લઈ શકતો નથી.કલમ ૨૨૭ હેઠળની અરજીને વૈધાનિક અપીલ અથવા સુધારાના વિસ્તરણ તરીકે ગણવી જોઈએ.પછી આ નિર્ણયમાં અનુચ્છેદ ૨૨૭ના અવકાશ વિશે વાત કરતી વખતે એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે માત્ર ખોટો નિર્ણય એ

અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગ માટેનું કારણ નથી. હાઈકોર્ટ કલમ ૨૨૭ હેઠળ ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે, જ્યારે એવું સાબિત થાય કે નીચલી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ ફરજમાં ગંભીર બેદરકારી અને સત્તાના ખુલ્લેઆમ દુરુપયોગ માટે દોષિત છે. જ્યાં સુધારાનો વૈધાનિક અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે અને તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, ત્યાં તેનો ઉપયોગ કાયદાના ઉદ્દેશન તરફ ધ્યાન દોરવા માટે કરવામાં આવે છે, પછી ભલે તે નાનું હોય કે મોટું. તે જે મર્યાદામાં કોઈ ચોક્કસ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલને આપવામાં આવે છે, તેની અંદરના મહત્વપૂર્ણ અધિકારક્ષેત્રની ક્વાયતને આમંત્રણ આપે છે. આવા દરેક આદેશમાં ફરજની અવગણના વાંચવી માત્ર આ અદાલતને અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રથી વસ્ત્રિત કરવા માટે જ માન્ય નથી.

૪૭. નાગેન્દ્ર નાથ બોરા વિરુદ્ધ હિલ્સ ડિવિઝનના કમિશનર અને અપીલ (એ.આઈ.આર. ૧૯૫૮ એસ.સી. ૩૯૮)ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટની બંધારણીય બેન્ચે બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટની સત્તાને નીચે મુજબ સમજાવી છે:

"ન્યાયિક અથવા અર્ધ-ન્યાયિક પ્રકૃતિના આદેશો સાથે અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ ન્યાયિક હસ્તક્ષેપની સત્તાઓ અનુચ્છેદ ૨૬૬ હેઠળની સત્તાઓ કરતાં વધારે નથી. કલમ ૨૨૬ હેઠળ, દખલગીરીની સત્તા

રેકૉર્ડ પર દેખાતી ભૂલના આધારે વિવાદિત આદેશને રદ કરવા સુધી વિસ્તરી શકે છે.પરંતુ અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હસ્તક્ષેપની સત્તા એ જોવાની મર્યાદામાં છે કે ટ્રિબ્યુનલ તેની સત્તાની મર્યાદામાં કાર્ય કરે છે.

૪૮. ભૂતનાથ ચેટર્જી વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય (૧૯૬૯) ૩ એસ.સી.સી. ૬૭૫ના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે કહ્યું છે:

"જિલ્લા અદાલતે જણાવ્યું હતું કે જમીનના માલિકોને ચૂકવવાપાત્ર વળતર ૨ નવેમ્બર, ૧૯૫૬ અને ૩ જૂન, ૧૯૫૮ની સૂચનાઓની તારીખોના બજાર-મૂલ્યના આધારે નક્કી કરવામાં આવ્યું જોઈએ, ન કે ૧૨ જાન્યુઆરી, ૧૯૫૫ની સૂચનાના આધારે.તે નિર્ણયમાં સુધારો કરવા માટે, બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકાયો નહીં.સામાન્ય રીતે, હાઈકોર્ટ બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે, જેથી કોઈ ગૌણ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ તેના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન ન કરે.હાઈકોર્ટને જે અધિકારક્ષેત્ર સોંપવામાં આવ્યું છે તે અપીલનો નથી; તે માત્ર કાયદાની અથવા હકીકતની

ભૂલ તરીકે જે બાબતને જુએ છે તેને સુધારવાનો પ્રયાસ કરી શકતો નથી.

૪૯. બાબુતમાલ રાયચંદ ઓસવાલ વિરુદ્ધ લક્ષ્મીબાઈ [(૧૯૭૫) ૧ એસ સી સી ૮૫૮] ના કેસમાં, ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચે અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટના અવકાશ અને સત્તાને નીચે પ્રમાણે સમજાવી છે:

"કલમ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટની દેખરેખની સત્તા અસાધારણ હોવાથી તેનો ઉપયોગ ખૂબ જ સંયમથી અને માત્ર યોગ્ય કેસોમાં જ કરવાનો છે. આ સત્તા, જેમ કે પ્રમાણપત્ર અધિકારક્ષેત્રના કિસ્સામાં, હકીકતની ભૂલને સુધારવા માટે લાગુ કરી શકાતી નથી, જે ફક્ત ઉપલી અદાલત જ અપીલની અદાલત તરીકે તેની વૈધાનિક સત્તાનો ઉપયોગ કરીને કરી શકે છે. જ્યારે વિધાનસભાએ અપીલનો અધિકાર આપ્યો ન હોય અને ગૌણ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલનો નિર્ણય હકીકતો પર અંતિમ ન કર્યો હોય ત્યારે હાઈકોર્ટ અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાના બહાના હેઠળ પોતાને અપીલની અદાલતમાં રૂપાંતરિત કરી શકતી નથી. હાઈકોર્ટ અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે ગૌણ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા

નોંધાયેલા તથ્યોના તારણોમાં દખલ કરી શકતી નથી.તેનું કાર્ય ગૌણ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ તેની સત્તાની મર્યાદામાં કાર્ય કરે છે તે જોવા સુધી મર્યાદિત છે.તે પુરાવાની તપાસ કરીને અને તેની ફરીથી કદર કરીને માત્ર હકીકતોની ભૂલોને સુધારી શકતું નથી.

૫૦. મોહમ્મદ યુનુસ વિરુદ્ધ મોહમ્મદ મુસ્તાકિમ (૧૯૮૩) ૪ એસ.સી.સી. પડકના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળની સત્તા અને કાર્યક્ષેત્રને નીચે મુજબ સમજાવ્યું છે:

"કલમ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને આકર્ષવા માટે માત્ર ખોટો નિર્ણય પૂરતો નથી.બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટને આપવામાં આવેલ દેખરેખનો અધિકારક્ષેત્ર "એ જોવાની મર્યાદામાં છે કે નીચલી કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલ તેની સત્તાની મર્યાદામાં કાર્ય કરે છે" અને કાયદાની ભૂલ તો દૂર, રેકૉર્ડ પર દેખાતી ભૂલને સુધારવા માટે નહીં.કલમ ૨૨૭ હેઠળ દેખરેખની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, હાઈકોર્ટ અપીલ કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલ તરીકે કામ કરતી નથી.તે પુરાવાની સમીક્ષા અથવા પુનઃતપાસ કરશે નહીં કે જેના આધારે નીચલી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલનો નિર્ણય

આધારિત હોવાનો દાવો કરે છે અથવા નિર્ણયમાં કાયદાની ભૂલોને
સુધારે છે.

૫૧. આમ, આ બાબતની એકંદર દૃષ્ટિએ, મને ખાતરી છે કે મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલ
દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને ખલેલ પહોંચાડવા માટે કોઈ કેસ રજૂ કરવામાં
આવ્યો નથી.મને ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ મારા દેખરેખના
અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનું કોઈ સારું કારણ દેખાતું નથી.અરજદારો
કોઈપણ રીતે એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે કે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નોંધાયેલા
તારણોને વિફૂત ગણી શકાય.જ્યાં સુધી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોને
વિફૂત ન દર્શાવવામાં આવે ત્યાં સુધી આ અદાલત માટે તેને ખલેલ પહોંચાડવાનું
શક્ય નહીં હોય.ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા
અથવા અયોગ્યતા નથી.ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલો આદેશ સંપૂર્ણપણે
ન્યાયી અને યોગ્ય છે અને ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ સત્તાઓનો
ઉપયોગ કરીને તેમાં દખલ કરવાની જરૂર નથી.

૫૨. આથી આ અરજી નિષ્ફળ જાય છે અને તેને રદ કરવામાં આવે છે.નિયમ રદ
કરવામાં આવે છે.જો કોઈ વચગાળાની રાહત હોય તો તે રદ કરવામાં આવે છે.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તિ)

વિષય :

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.